SK-101 कठोपनिषत् शाङ्करभाष्योपेता

कालावधिः - द्वे होरे　　　　दिनाङ्कः १९ डिसेम्बर् २०२३　　　　अङ्काः - 50

A) **अधः यथेष्टं पञ्च मन्त्रान् पूरयत।** **1x5=5**

1) येयं प्रेते विचिकित्सा........॥
2) सर्वे वेदा यत् ....॥
3) आत्मानं रथिनं...........॥
4) पराचः कामाननुयन्ति.....॥
5) ऊर्ध्वं प्राणम्....॥
6) भयादस्याग्निस्... ॥
7) मृत्युप्रोक्तां नचिकेतोऽथ.... ॥

B) **अधस्ताद् यथेच्छं पञ्च प्रश्नान् समाधत्त।** **1x5=5**

1) कठोपनिषदः विषयः कः ?
2) कठोपनिषदि पितापुत्रयोः आख्यायिका किमर्था ?
3) आत्मा अणीयान् कथम् ?
4) बुद्धेरात्मा महान् परः इत्यत्र महानात्मा कः ?
5) यदेवेह तदमुत्र इति मन्त्रस्य वाक्यार्थः कः ?
6) ह॒ँसः शुचिशत् इति मन्त्रस्य वाक्यार्थः कः ?
7) तमात्मस्थं येऽनुपश्यन्ति धीराः इत्यत्र अनुपश्यन्ति इत्यस्य कः अर्थः ?

C) **अधःस्थितेषु यथास्पृहं पञ्च प्रश्नान् भाष्यदिशा समाधत्त।** **3x5=15**

1) सस्यमिव मर्त्यः पच्यते सस्यमिवाजायते पुनः इति मन्त्रभागस्य किं तात्पर्यम् ?
2) दन्द्रम्यमाणाः परियन्ति मूढाः इत्यस्य कः अर्थः ?
3) तद्विष्णोः परमं पदम् इत्यस्य कोऽर्थः ?

4) भगवत्पादानां मते केन मन्त्रभागेन क्षणभङ्गवादो निरस्तः ?

5) अस्य विस्रंसमानस्य इत्यादिमन्त्रे पुनरुक्तिः कथं निवार्यते ?

6) षष्ठी वल्ली कुत आरभ्यते ?

7) "तयोर्ध्वमायन्नमृतत्वमेति" व्याख्यात।

D) **निम्नलिखितेषु यथाभीष्टं त्रीन् यथाभाष्यं समाधत्त।** **5x3=15**

1) ओंकारमाहात्म्यम् उपवर्णयत।

2) विज्ञानसारथेः विषये लिखत।

3) "पराञ्चि खानि व्यतृणत् स्वयम्भूः" इति मन्त्रभागं विवृणुत।

4) शरीरस्य पुरसंपत्तिं दर्शयत ?

5) इहैव आत्मनो दर्शनं सम्पाद्यम् इति कुतः प्रेर्यते ?

E) **नीचैः दत्तेषु अनुप्रियम् एकम् अनुबध्नीत।** **10x1=10**

1) नचिकेतसा कृतं प्रलोभनतिरस्कारम् उपवर्णयत।

2) देहादिसंघातव्यतिरिक्तः आत्मा कथं सिध्यति ?

3) संसारवृक्षं भगवत्पादभाष्यस्वारस्येण उपवर्णयत।

***

SK-102 ईशमुण्डकोपनिषदौ शाङ्करभाष्यसहिते

कालावधिः - होराद्वयम् पूर्णाङ्काः - 50

A) द्वादशसु दश समाधत्त। 1x10=10

1) श्रुतिः गुरुशिष्यपरम्परां कथं श्रावयति?
2) अग्निशब्दस्य द्युलोकार्थे का श्रुतिः प्रमाणभूता?
3) अविद्यादिदोषाः के?
4) ऋचः किं लक्षणम्?
5) भूतयोनिशब्दे योनिशब्देन कस्य ग्रहणम्?
6) कानि इष्टकर्माणि?
7) पुरुषशब्दस्य निर्वचनं किम्?
8) निर्वेदशब्दस्य कः अर्थः?
9) अष्टादश यज्ञनिर्वर्तकाः के?
10) "द्वाविमावथ" इत्यादिश्लोकं पूरयत।
11) "विद्यां चाविद्यां च" इत्यस्मिन् श्लोके विद्याशब्देन कस्य ग्रहणम्?
12) आत्मयाजिनः के?

B) पञ्चसु त्रीन् समाधत्त। 3x3=9

1) विद्यायाः परापरभेदविषयिणीं पूर्वपक्षाशङ्कामुक्त्वा समाधत्त।
2) "प्रणवो धनुः" इत्यादिमन्त्रार्थं व्याख्यात।
3) "दर्शनमात्रं हि तस्य प्रेरयितृत्वं राजवत्" इति भाष्यपङ्क्तिं विवृणुत।
4) सन्न्यासनिष्ठायाः ब्रह्मविद्याया एव मोक्षसाधनत्वं कथम्?
5) ज्ञानप्रसादशब्दार्थं व्याख्यात।

C) **चतुर्षु त्रीन् समाधत्त।** **2x3=6**

1) तपसा चीयते…
2) इष्टापूर्तं मन्यमाना…
3) न तत्र सूर्यो…
4) स यो ह वै…

D) **पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।** **5x3=15**

1) “ईशा वास्यम्“ इत्यादिमन्त्रं पूरयित्वा तदर्थं यथाभाष्यं व्याख्यात।
2) ईशोपनिषद्भाष्यस्यान्तिमभागे “अविद्यया मृत्युं तीर्त्वा विद्ययाऽमृतमश्नुते“ इतीमं श्लोकमाधारीकृत्य भाष्यकाराणां विचारं विवृणुत।
3) “दिव्यो ह्यमूर्तः” इत्यादिमन्त्रं पूरयित्वा तदर्थं यथाभाष्यं विशदयत।
4) “प्राणो ह्येष“ इत्यादिमन्त्रं पूरयित्वा तदर्थं यथाभाष्यं व्याख्यात।
5) “तपःश्रद्धे ये” इत्यादिमन्त्रं पूरयित्वा तदर्थं यथाभाष्यं व्याख्यात।

E) **द्वयोरेकं समाधत्त।** **10x1=10**

1) “परीक्ष्य लोकान् कर्मचितान्” इत्यादिमन्त्रं पूरयित्वा यथाभाष्यं सविस्तरं व्याख्यानं कुरुत।
2) ईशावास्योपनिषदि वर्णितौ ज्ञानकर्ममार्गौ मन्त्रसमुल्लेखपुरःसरं विवृणुत।

***

RKMVERI/DSP/MAIS/20-25/D2023/SK-103

SK-103 छान्दोग्योपनिषत् (६,७,८)

कालावधिः - होराद्वयम् पूर्णाङ्काः - 50

A) एकेन वाक्येन पदेन वा उत्तरत। 1x10=10

1) षष्ठाध्यायः किमर्थमारभ्यते?
2) ब्रह्मबन्धुशब्दार्थः कः?
3) ता आप ऐक्षन्त इत्यत्र अचेतनस्येक्षणं कथं युज्यते?
4) भूतानां बीजानि कति, कानि च तानि?
5) तेजसः अणिष्ठः भागः कः?
6) अस्थि इति कस्मादुत्पद्यते?
7) नवकृत्वोपदिष्टं वाक्यं किम्?
8) प्रजाः सति सम्पद्यापि वयं सति सम्पद्यामहे इति न विदुः इत्यत्र कः दृष्टान्तः?
9) त्रयी इति केषां समाख्या?
10) विज्ञानं वाव ध्यानाद्भूयः इत्यत्र विज्ञानं नाम किम्?
11) बलं वाव विज्ञानाद्भूयः इत्यत्र कीदृशं बलं विवक्षितम्?
12) अहरहः प्रजाः सुषुप्तौ क्व गच्छन्ति?

B) सप्तसु पञ्च समाधत्त। 3x5=15

1) गुरुकुलात् श्वेतकेतुः कथं प्रत्यागतः?
2) तदैक्षत इति वाक्यार्थं विवृणुत।
3) भूतानां बीजानि कानीति समन्त्रकानि प्रदर्शयत।
4) अन्नमयं मनः कथमिति निरूपयत।
5) प्राणानाम् अम्मयत्वं प्रदर्श्य आपस्त्रेधा कथं विधीयन्ते निरूपयत।
6) चोरराजपुरुषदृष्टान्तं व्याख्यात।

7) सर्वव्यापकं भूमा, निरूपयत।

C) **पञ्चसु त्रीणि समाधत्त।** **5x3=15**

1) दृष्टान्तपूर्वकम् एकविज्ञानेन सर्वविज्ञानं प्रतिपादयत।

2) मधुदृष्टान्तं नदीदृष्टान्तं च सप्रसंगं व्याख्यात।

3) गन्धारपुरुषवृत्तान्तेन गुरोः महात्म्यं वर्णयत।

4) आकाशो वै नाम नामरूपयोर्निर्वहिता इति मन्त्रं यथाभाष्यं व्याख्यात।

5) महावैनाशिकपक्षं दर्शयित्वा निषेधत।

D) **एकम् यथाग्रन्थं समाधत्त।** **10x1=10**

1) दहरपुण्डरीके ब्रह्मोपासनं तत्फलञ्च निगमयत।

2) सदेव सोम्येदमग्र आसीदिति वाक्यार्थं यथाभाष्यं गमयत।

***

RKMVERI/DSP/MAIS/19-24/D2023/SK-108

SK-108 प्रश्नोपनिषत्

कालावधिः - होराद्वयम् पूर्णाङ्काः - 50

A) **एकेन वाक्येन पदेन वा उत्तरत।** **1x10=10**

1) प्रश्नोपनिषद्ब्राह्मणं कस्यार्थस्य विस्तारं करोति?
2) ब्रह्मपरा इत्यस्य कः अर्थः?
3) कबन्धी कः?
4) संवत्सरप्रजापतेः अयने के?
5) पितृयानोपलक्षितः कः?
6) पञ्चपादमित्यत्र पञ्च ऋतवः कयोः एकीकरणेन कल्प्यन्ते?
7) विदुषः स्वापः कीदृशं हवनमित्युच्यते?
8) ओङ्कारोपासनाविषयकः प्रश्नः केन कृतः?
9) ओङ्कारस्य द्विमात्त्राविभागज्ञः कं लोकं जयति?
10) प्रज्ञानं ब्रह्मेति वाक्यं कस्यामुपनिषदि वर्तते?
11) कौसल्यः इत्यस्य कः अर्थः?
12) भारद्वाजं प्रति षोडशकलपुरुषविषयकः प्रश्नः केन कृतः?

B) **सप्तसु पञ्च समाधत्त।** **3x5=15**

1) मक्षिकामधुकरदृष्टान्तेन प्राणश्रैष्ठ्यं गमयत।
2) अरा इव रथनाभाविति मन्त्रेण प्राणस्य सर्वाश्रयत्वं वर्णयत।
3) हृदि ह्येष आत्मा इति मन्त्रेण लिंगदेहस्थितिं वर्णयत।
4) सुषुप्तौ प्राणानां गार्हपत्यादिरूपत्वं वर्णयत।
5) मासादिषु प्रजापतित्वदृष्टिप्रकारं वर्णयत।
6) “तद्ये ह वै तत्प्रजापतिव्रतं चरन्ति” इत्यादि मन्त्रोक्तं प्रजापतिव्रतफलं वर्णयत।

7) तेषामसौ विरजो ब्रह्मलोकः इति मन्त्रेण उत्तरमार्गानुगामिनां गतिं वर्णयत।

C) **पञ्चसु त्रीणि समाधत्त।** **5x3=15**

1) प्राणप्रधानताबोधिकामाख्यायिकां यथोपनिषद् गमयत।

2) स्वप्नदर्शनप्रकारं वर्णयत।

3) विश्वरूपं हरिणमित्यादि मन्त्रं व्याख्यात।

4) ओङ्कारोपासनफलं यथोपनिषत् वर्णयत।

5) ओङ्काराभिध्यानविषयकं शैब्यप्रश्नं यथाभाष्यं विवृणुत।

D) **एकम् यथाग्रन्थं समाधत्त।** **10x1=10**

1) एष हि द्रष्टा इति मन्त्रोक्तप्रक्रियया सुषुप्तौ जीवब्रह्मणोः अभेदं गमयत।

2) उपनिषत्प्रतिपादितप्रकारेण ओङ्कारस्य मात्रात्रयविशेषतां गमयत।

***

SK-125 श्रीमद्भगवद्गीता(२,३,४)

कालावधिः-होराद्वयम् पूर्णाङ्काः-50

A) **द्वादशसु दश समाधत्त।** **1x10=10**

1) कैः गुणैः सदा सम्पन्नः भगवान्?
2) किमर्थमर्जुनं प्रत्येवोपदेशः कृतो भगवता?
3) "नानुशोचन्ति पण्डिताः" कोऽर्थः?
4) को नाम योगक्षेमः?
5) शास्त्रमात्मनि कथं प्रमाणत्वं भजते?
6) कयोः वशं नागच्छेत्?
7) के कर्मभिः मुच्यन्ते?
8) केन संसिद्धिमास्थिता जनकादयः?
9) कर्मसमुद्भवः कः?
10) मिथ्याचारो नाम कः?
11) किमर्थं परमात्मा प्रतियुगं सम्भवति?
12) कुत्र कर्मफलसिद्धिः क्षिप्रं भवति?

B) **सप्तसु पञ्च समाधत्त।** **3x5=15**

1) या निशा सर्वभूतानाम्।
2) ध्यायतो विषयान्पुंसः।
3) समत्वं योग उच्यते।
4) सदृशं चेष्टते स्वस्याः।
5) कर्मणैव हि संसिद्धिम्।
6) यदृच्छालाभसन्तुष्टः।

7) चातुर्वर्ण्यं मया सृष्टम्।

C) **पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।** **5x3=15**

1) चतुर्थाध्यायदिशा सन्यासिनः कर्माभावविचारः।

2) तृतीयाध्यायदिशा कर्मयोगविचारः।

3) ज्ञानकर्मसमुच्चयविचारः।

4) "नासतो विद्यते" इत्यस्य भाष्यार्थः।

5) स्थितप्रज्ञलक्षणम्।

D) **द्वयोरेकं समाधत्त।** **10x1=10**

1) गीतोपोद्घातभाष्यं यथाग्रन्थं संक्षिपत।

2) चातुर्वण्यसृष्टिविचारं सप्रमाणं विचार्य "ब्रह्मार्पणं ब्रह्म हविरिति" भाष्यार्थं विस्तारयत।

***

RKMVERI/DSP/MAIS/20-25/D2023/SK-132

SK-132 ब्रह्मसूत्रे प्रथमाध्याये तृतीयचतुर्थपादौ शाङ्करभाष्योपेतौ

कालावधिः - होराद्वयम् पूर्णाङ्काः - 50

A) **द्वादशसु दश समाधत्त।** **1x10=10**

1) कः स्फोटः?
2) अक्षराधिकरणस्य संशय कः?
3) मुक्तैः उपसृप्यं ब्रह्मैव इत्यत्र श्रुतिप्रमाणं किम्?
4) भूमाधिकरणस्य विषयवाक्यं किम्?
5) पूर्वपक्षिमते प्राणः भूमा कस्मात्?
6) ब्रह्मसूत्रे प्रधमाध्याये तृतीयपादस्य नाम किम्?
7) “विरोधः कर्मणीति"...इत्यादिसूत्रं पूरयत।
8) सिद्धान्ते दहरशब्दार्थः कः?
9) ईक्षतिकर्माधिकरणस्य विषयवाक्यं किम्?
10) सूक्ष्मं तु तदर्हत्वात् इत्यत्र सूक्ष्मं नाम किम्?
11) ज्योतिरधिकरणस्य विषयवाक्यं किम्?
12) "ज्ञेयत्वावचनाच्च" इति सूत्रं कस्मिन् अधिकरणे वर्तते?

B) **सप्तसु पञ्च समाधत्त।** **3x5=15**

1) नानुमानमतच्छब्दात्।
2) ज्योतिषि भावाच्च।
3) अन्यभावव्यावृत्तेश्च।
4) अक्षरमम्बरान्तधृतेः।
5) दहर उत्तरेभ्य इत्यस्य पूर्वपक्षमतम्।
6) अन्यार्थश्च परामर्शः।

7) सूक्ष्मं तु तदर्हत्वात्।

C) **पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।** **5x3=15**

1) द्युभ्वाद्यायतनं स्वशब्दात् इति सूत्रस्य सिद्धान्तिमतं प्रतिपादयत।

2) अक्षराधिकरणम्।

3) ईक्षतिकर्मव्यपदेशात्सः इति सूत्रं विशदयत।

4) अनुकृतेस्तस्य च।

5) कम्पनात्।

D) **द्वयोरेकं समाधत्त।**

1) भूमाधिकरणम् विवक्षितार्थं संक्षिपत।

2) कम्पनाधिकरणम्।

***

RKMVERI/DSP/MAIS/20-25/D2023/SK-133

SK-133 ब्रह्मसूत्रभाष्यम्

कालावधिः - होराद्वयम् पूर्णाङ्काः - 50

A) **अत्र द्वादशसु दश समाधत्त।** **1x10=10**

1) “आपः” सूत्रार्थः कः?
2) “तेजोऽतस्तथाह्याह” सूत्रार्थः कः?
3) चराचरव्यपाश्रयस्तु… पूरयत।
4) “अस्ति तु”- कोऽर्थः?
5) वैषम्यनैर्घृण्ये… पूरयत।
6) “यथा च प्राणादि”- कोऽर्थः?
7) असामञ्जस्यम् कतिधा?
8) अचिन्त्याः खलु ये भावाः…पूरयत।
9) अभिमानिव्यपदेशः कथम् ?
10) “इतरेषां चानुपलब्धेः”- सूत्रार्थः कः?
11) सिद्धिः किमपेक्षा ?
12) स्मृत्यनवकाशदोषप्रसङ्गः कुतो न?

B) **सप्तसु पञ्च समाधत्त।** **3x5=15**

1) “न तु दृष्टान्तभावात्“- व्याख्यात।
2) “इतरेषां चानुपलब्धेः”- व्याख्यात।
3) “देवादिवदपि लोके”- व्याख्यात।
4) “सर्वधर्मोपपत्तेश्च”- व्याख्यात।
5) “पयोम्बुवच्चेत्तत्रापि”- व्याख्यात।
6) प्रतिज्ञाहानिम् उपपादयत।

7) तेजस उत्पत्तिं निरूपयत।

C) **अधस्तात् पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।** **5x3=15**

1) पृथिव्यधिकाराधिकरणं लिखत।

2) ज्ञाधिकरणं लिखत।

3) वियदधिकरणपूर्वपक्षं लिखत।

4) सांख्यमते विप्रतिषेधमुपपादयत।

5) वैषम्यनैर्घृण्याधिकरणपूर्वपक्षं लिखत।

D) **नीचैः द्वयोरेकं समाधत्त।** **10x1=10**

1) वियदधिकरणं निरूपयत।

2) प्रयोजनवत्वाधिकरणं लिखत।

***

SK-135 ब्रह्मसूत्रे तृतीयाध्याये द्वितीयतृतीयपादौ शाङ्करभाष्योपेतौ

कालावधिः - होराद्वयम् पूर्णाङ्काः - 50

A) **द्वादशसु दश समाधत्त।** **1x10=10**

1) पराधिकरणस्य प्रतिपाद्यः विषयः कः?
2) "नेति नेतीति" श्रुतेः तात्पर्यं किम्?
3) ब्रह्मणः सविशेषता निर्विशेषता च कीदृशी?
4) ब्रह्मवाचकस्य सेतु-शब्दस्य कोर्थः?
5) जैमिनिनये कर्मफलदाता कः?
6) सुषुप्ति-अवस्था कीदृशी?
7) प्रातिभासिकसत्ता कस्य? पुनः तस्य कर्ता कः?
8) जीवस्य सुषुप्तिस्थानं किम्?
9) कर्मानुस्मृत्यधिकरणस्य प्रतिपाद्यः विषयः कः?
10) ब्रह्म कथं निर्विशेषम्?
11) जीव-परमात्मनोः भेदः कीदृशः?
12) निर्विशेषश्रुतिवाक्यानां कुत्र तात्पर्यम्?

B) **सप्तसु पञ्च समाधत्त।** **3x5=15**

1) न स्थानतोऽपि परस्योभयलिङ्गम् सर्वत्र हि।
2) मुग्धेऽधर्मसंपत्तिः परिशेषात्।
3) मायामत्रं तु कात्स्र्न्येनानभिव्यक्तस्वरूपत्वात्।
4) फलमतः उपपत्तेः।
5) परमतः सेतुन्मानसम्बन्धभेदव्यपदेशः।

6) धर्मं जैमिनिरत एव।

7) जीव-ब्रह्मणोः औपाधिकभेदविषये युक्तिं प्रदर्शय।

C) **पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।** **5x3=15**

1) मुग्धाधिकरणं संक्षेपेण व्याख्यात।

2) पराधिकरणस्य पूर्वपक्षं व्याख्यात।

3) प्रकृतैतावत्त्वाधिकरणस्य सिद्धान्तपक्षं लिखत।

4) कर्मानुस्मृत्यधिकरणम् संक्षेपेण व्याख्यात।

5) तदभावाधिकरणं संक्षेपेण व्याख्यात।

D) **द्वयोरेकं समाधत्त।**

1) उभयलिङ्गाधिकरणम्।

2) सन्ध्याधिकरणम्।

***

SK-151 पञ्चदश्याम् 1-5 अध्यायाः

कालावधिः - होराद्वयम् पूर्णाङ्काः - 50

A) **द्वादशसु दश समाधत्त।** **1x10=10**

1) किं निदिध्यासनम्।
2) सप्तान्नानि कानि।
3) योगवित्तमाः निर्विकल्पसमाधिं किं प्राहुः।
4) को जीवः।
5) चोद्यपरिहारौ कया भाषया कर्तव्यौ।
6) वृत्तिभेदेन अन्तःकरणस्य द्वैविध्यं किम्।
7) तत्पादाम्बुरुहद्वन्द्व-शब्दस्थतच्छब्देन किं व्यपदिष्टम्।
8) अग्नेः के धर्माः सन्ति।
9) पुत्राध्ययनदृष्टान्तेन किं सिषाधयिषितम्।
10) गौडाचार्याः योगिनां कुत्र भयं व्यपदिशन्ति।
11) विद्यारण्यमुनेः पञ्चदश्यतिरिक्तस्य ग्रन्थत्रयस्य नाम लिखत।
12) पञ्चदश्याः चतुर्थप्रकरणस्य किं नाम।

B) **सप्तसु पञ्च समाधत्त।** **3x5=15**

1) धर्ममेघसमाधिं वर्णयत।
2) पञ्चदशीदिशा अथर्ववेदस्थं महावाक्यं व्याख्यात।
3) धीरो मुमुक्षुः किमर्थं बहून् शब्दान् नानुध्यायेत्।
4) नद्यां कीटदृष्टान्तेन ग्रन्थकृता किं साधितम्।
5) अन्नमयकोशस्य अनात्मत्वं प्रतिपादयत।
6) समाधावन्वयव्यतिरेकप्रकारं व्याख्यात।

7) पञ्चदशीदिशा यजुर्वेदस्थं महावाक्यं व्याख्यात।

C) **पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।** **5x3=15**

1) मङ्गलश्लोकं व्याख्यात।

2) 'अवेद्योऽप्यपरोक्षोतः' इत्यादिश्लोकं सम्पूर्य व्याख्यात।

3) महावाक्यलक्षितः आत्मा सविकल्पः उत निर्विकल्पः इति विचारयत।

4) अन्नमयकोश-प्राणमयकोशयोः अनात्मत्वं प्रतिपादयत।

5) पञ्चदशीदिशा समाधिं प्रतिपादयत।

D) **द्वयोरेकं समाधत्त।** **10x1=10**

1) ईश्वरस्य जगत्स्रष्टृत्वं श्रुतिभिः कथं प्रतिपादितमिति पञ्चदशीदिशा प्रतिपादयत।

2) पञ्चदश्यनुसारं जीवेश्वरमायानां स्वरूपं भेदांश्च वर्णयत।

***

SK-164 अर्थापत्तितःआन्तं यावत्

कालावधिः - होराद्वयम् पूर्णाङ्काः - 50

A) **द्वादशसु दश समाधत्त।** **1x10=10**

1) अनुपलब्धिप्रमाणलक्षणं लिखत।
2) तितिक्षा नाम का?
3) अर्थापत्तिप्रमाणलक्षणं लिखत।
4) अर्थापत्तिप्रमाणं किं भवति, अर्थापत्तिप्रमा च का भवति।
5) वेदान्तनये केषां प्रमाणानां व्यावहारिकतत्वावेदकत्वरूपं प्रामाण्यम्?
6) पारमार्थिकत्त्वावेदकं प्रमाणं किम्?
7) उपरतिः नाम का?
8) वायोः कति गुणाः, के च ते।
9) आरोपे सति निमित्तानुसरणमिति न्यायः कुत्र उदाहृतः?
10) दुःखं कस्य स्वभावधर्मः नास्ति?
11) अपां कति गुणाः, के च ते।
12) सातिशयं सुखं किं भवति।

B) **सप्तसु पञ्च समाधत्त।** **3x5=15**

1) अर्थापत्तेः द्वैविध्यं निरूपयत।
2) ब्रह्मणि प्रपञ्चभेदाभ्युपगमेऽद्वैतविरोधः कुतो नेति लिखत।
3) व्यावहारिकतत्त्वावेदकत्वं पारमार्थिकतत्त्वावेदकत्वं च प्रामाण्यं प्रतिपादयत।
4) श्रवणमनननिदिध्यासनानां स्वरूपं लिखत।
5) अभावप्रतीतेः प्रत्यक्षत्वे अपि तत्करणत्वस्य अनुपलब्धेर्मानान्तरत्वात् इति विषयं निरूपयत।

C) **पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।** **5x3=15**

1) अर्थापत्तिस्वीकारेण व्यतिरेकव्याप्तिं निरस्यत।

2) योग्यानुपलब्धिरित्यत्र कः समासः स्वीकर्तव्यः इति युक्तिपूर्वकं लिखत।

3) अभावचातुर्विध्यं निरूपयत।

4) संक्षेपेणानुपलब्धेर्मानान्तरत्वं साधयत।

5) जीवन्मुक्तस्वरूपं वर्णयत।

D) **द्वयोरेकं समाधत्त।** **10x1=10**

1) ब्रह्मणः स्वरूपलक्षणं तटस्थलक्षणं च यथाग्रन्थं प्रतिपादयत।

2) श्रवणनिदिध्यासनयोः कारणत्वे विवरणभामतीकारयोः मतं व्यवस्थापयत।

***

SK-167 सिद्धान्तलेशसङ्ग्रहे प्रथमपरिच्छेदः

कालावधिः - होराद्वयम् पूर्णाङ्काः - 50

A) एकेन वाक्येन पदेन वा उत्तरत। 1x10=10

1) वेदान्तश्रवणं ब्रह्मसाक्षात्कारहेतुरित्यत्र किं प्रमाणं नास्ति?
2) प्रकटार्थकारः कः?
3) सहकारिवैकल्यं नाम किम्?
4) अवघातन्यायः केन यागेन सम्बद्धः?
5) विधयः कतिसंख्याकाः, के च ते?
6) कीदृशं मनः आत्मज्ञाने करणमिति भाष्यकाराभिप्रायः?
7) शब्दात् अपरोक्षं ज्ञानं जायते इति केषां मतम्?
8) अपूर्वविधेः लक्षणं किम् ?
9) गुरुमुखाधीनाध्ययनफलं किम् ?
10) संक्षेपशारीरकमते कीदृशं ब्रह्म जगदुपादानं वर्तते?
11) मायायाः जगत्कारणत्ववादिनी श्रुतिः का?
12) माया द्वारकारणम् इति केषां मतम्?

B) सप्तसु पञ्च समाधत्त। 3x5=15

1) अधिगतभिदा इत्यादि मङ्गलश्लोकं व्याख्यात।
2) सिद्धान्तलेशसङ्ग्रहस्य प्रतिज्ञावाक्यं विचारयत।
3) नियमविधेः परिसंख्याविधेश्च वैलक्षण्यं प्रतिपादयत।
4) वेदान्तश्रवणं ब्रह्मसाक्षात्कारहेतुरिति व्याप्तेः व्यभिचारं प्रकटार्थकाररीत्या दर्शयत।
5) अवघातस्य दृष्टं फलं सोदाहरणं सप्रसंगं व्याख्यात।
6) जुष्टं यदा पश्यति इत्यादि श्रुत्या प्राप्तं पक्षान्तरं किमिति निरूपयत।

7) कौमुदीकारमते ब्रह्मणः तटस्थलक्षणं विचारयत।

C) **पञ्चसु त्रीणि समाधत्त।** **5x3=15**

1) श्रवणे नियमविधिः इति निरूपयत।

2) ब्रह्मणः सर्वज्ञत्वमुपस्थापयत।

3) शाब्दापरोक्षं प्रति श्रवणादीनां त्रयाणामपि नियमविधित्वं प्रतिपादयत।

4) साक्षिस्वरूपं विचारयत।

5) विवर्तपरिणामयोः भेदं विचारयत।

D) **एकम् यथाग्रन्थं समाधत्त।** **10x1=10**

1) चित्रदीपप्रकरणदिशा चित्चातुर्विध्यं निरूपयत।

2) श्रवणे न कोपि विधिरिति मतं स्थापयत।

***

SK-171 अद्वैतसिद्धिः

कालावधिः - होराद्वयम् पूर्णाङ्काः - 50

A) **अत्र द्वादशसु दश समाधत्त।** **1x10=10**

1) मिथ्यात्वस्य सत्यत्वे को दोषः ?
2) किं नाम प्रमाणत्वम् ?
3) विवक्षितं चतुर्थं मिथ्यात्वस्वरूपं किम् ?
4) ज्ञानत्वव्याप्यधर्मेण ज्ञाननिवर्त्यत्वे को दोषः ?
5) द्वितीयमिथ्यात्वस्वरूपं किम् ?
6) दृश्यत्वहेतौ प्रथमद्वितीयविकल्पौ कौ ?
7) प्रपञ्चनिषेधः कीदृशः स्वीकृतः ?
8) किं नाम वृत्तिव्याप्यत्वम् ?
9) फलव्याप्यत्वं किम् ?
10) किं नाम अनिर्वाच्यत्वम् ?
11) गुणादिकं गुण्यादिना... एतदनुमानं लिखत।
12) प्रथममिथ्यात्वद्वितीयविकल्पे के दोषाः ?

B) **सप्तसु पञ्च समाधत्त।** **3x5=15**

1) स्वाश्रयनिष्ठात्यन्ताभावप्रतियोगित्वम् - एतन्निरूपयत।
2) मिथ्यात्वस्य मिथ्यात्वमुपपादयत।
3) घटादेः पक्षसमत्वं स्पष्टयत।
4) संशयस्य विचाराङ्गत्वम् उपपादयत।
5) पक्षतावच्छेदकं किमिति निरूपयत।
6) पञ्चममिथ्यात्वं संक्षिपत।

7) अद्वैतसिद्धेः द्वैतमिथ्यात्वसिद्धिपूर्वकत्वं साधयत।

C) **अधस्तात् पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।** **5x3=15**

1) ज्ञाननिवर्त्यत्वं परिष्कुरुत।

2) अर्थान्तरसाध्यवैकल्ये स्पष्टयत।

3) आत्मस्वरूपस्य अखण्डधीगोचरत्वं दर्शयत।

4) प्रथममिथ्यात्वे द्वितीयतृतीयविकल्पयोः दोषान् उद्भावयत।

5) सत्यत्वमिथ्यात्वयोः स्वरूपं विस्तरेण प्रदर्शयत।

D) **नीचैः द्वयोरेकं समाधत्त।** **10x1=10**

1) प्रथममिथ्यात्वं संक्षिपत।

2) सद्विविक्तत्वं मिथ्यात्वम् - उपपादयत।

***

SK-176 तत्त्वप्रदीपिकायां मिथ्यात्वानुमाने हेतुदोषनिरासपर्यन्तम्

कालावधिः - होराद्वयम् | पूर्णाङ्काः - 50

A) **अत्र द्वादशसु दश समाधत्त।** **1x10=10**

1) स्वप्रकाशत्वे कति विकल्पाः ?
2) किं नाम ज्ञानाविषयत्वम् ?
3) का अप्रसिद्धविशेषणता ?
4) वेद्यत्वे के विकल्पाः कृताः ?
5) अक्षमा भवतः केयं ……… पूरयत।
6) किं नाम फलव्याप्यत्वम् ?
7) सामान्यतोऽनुमानेन ……..पूरयत।
8) अनुभूतेः स्वप्रकाशत्वसाधकानुमानं किम् ?
9) स्वप्रकाशत्वस्य सामान्यतः प्रसिद्धिः कथम् ?
10) अप्रसिद्धविशेष्यता का ?
11) यद्विपर्यये असमीहित ……….पूरयत।
12) धर्मदीनां योगिप्रत्यक्षविषयत्वं कुतो न ?

B) **सप्तसु पञ्च समाधत्त।** **3x5=15**

1) स्वप्रकाशत्वे द्वितीयतृतीयविकल्पौ प्रदर्शयत।
2) स्वव्यवहारहेतुप्रकाशत्वं विकल्पेन प्रदर्शयत।
3) वेद्यत्वे विकल्पान् विलिख्य तदर्थं स्पष्टयत।
4) अपरोक्षव्यवहृतेः - कारिकार्थं लिखत।
5) व्यवहारबिषयत्वे सति ज्ञानाविषयत्वं - व्याख्यात।
6) यत्राप्यतिशयो दृष्टः - वाक्यमिदं व्याख्यात।

7) वेदत्वे पञ्चमविकल्पं खण्डयत।

C) **पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।** **5x3=15**

1) स्वप्रकाशत्वविकल्पान् दर्शयत।

2) सर्वगतत्वं सर्वात्मकत्वञ्च हरेः प्रदर्शयत।

3) स्वप्रकाशत्वलक्षणपूर्वपक्षं लिखत।

4) सामान्यतोऽनुमानं व्याख्यात।

5) आनन्दो विषयानुभवो नित्यत्वञ्च - व्याख्यात।

D) **द्वयोरेकं समाधत्त।** **10x1=10**

1) स्वप्रकाशत्वस्य सिद्धान्ताभिमतं लक्षणं समर्थयत।

2) स्वप्रकाशानुभूतौ प्रमाणमुपन्यस्यत।

***

SK-201 सिद्धान्तकौमुदी पञ्चसन्ध्यन्ता

कालावधिः - होराद्वयम् पूर्णाङ्काः - 50

A) द्वादशसु दश समाधत्त। **1x10=10**

1) प्रत्याहारः इति कीदृशः शब्दः।
2) पूर्वात्रासिद्धम् इत्यस्य अधिकारत्वे कोऽर्थः।
3) ईदूतौ च सप्तम्यर्थे इति सूत्रे अर्थग्रहणं किमर्थम्।
4) तपरस्य तात्परत्वे किमुदाहरणम्।
5) अप्राप्तविभाषायाः उदाहरणं किम्।
6) तस्यादितः इत्यत्र कस्मिन्नर्थे प्रत्ययः।
7) उच्चैः इत्यस्य अर्थद्वयं लिखत।
8) मुखनासिकावचनः इत्यत्र कः समासः , कश्च विग्रहः।
9) स्वरितेनाधिकारः इति सूत्रे स्वरितेन इत्यत्र केन सूत्रेण तृतीया।
10) सुप्तिङन्तं पदम् इति सूत्रे अन्तग्रहणेन किं ज्ञायते।
11) ऋॢवर्णयोः इत्यस्य विग्रहं लिखत।
12) ऋणार्णम् इत्यस्य कोऽर्थः।

B) सप्तसु पञ्च समाधत्त। **3x5=15**

1) सन्नच्युतः इति रूपं साधयत।
2) विश्वपाभिः इत्यत्र होः ढः इति ढत्वं कुतो न।
3) मयो उञो वो वा इति सूत्रं सोदाहरणं व्याख्यात।
4) उत्थानम् इति रूपं साधयत।
5) तवल्कारादिषु रूपचतुष्टयं प्रतिपादयत।
6) पुना रमते इति प्रयोगस्य सिद्धिप्रक्रिया दर्शनीया।

7) नृन् पाहि इत्यत्र सन्धौ कति रूपाणि इति ससूत्रं व्याख्यात।

C) **पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।** **5x3=15**

1) भूवादयो धातवः इति सूत्रं व्याख्यात।

2) तुल्यास्यप्रयत्नं सवर्णम् इति सूत्रं व्याख्यात।

3) अजर्घाः इति रूपं साधयत।

4) हलन्त्यम् इति सूत्रे अन्योन्याश्रयदोषमुद्भाव्य समाधत्त।

5) अतः कृकमिकंसकुम्भपात्रकुशाकर्णीष्वनव्ययस्य इति सूत्रं व्याख्यात।

D) **द्वयोरेकं समाधत्त।** **10x1=10**

1) न वेति विभाषा इति सूत्रं व्याख्यात।

2) अतो रोरप्लुतादप्लुते इति सूत्रं व्याख्यात।

***

SK-205 सिद्धान्तकौमुदी (शब्दाधिकारः)

समयावधिः - होराद्वयम् पूर्णाङ्काः - 50

A) **द्वादशसु दश समाधत्त।** **1x10=10**

1) जस्' इत्यत्र जकारस्य इत्संज्ञा केन सूत्रेण ?
2) सर्वादिगणे तुल्यपर्यायस्य समशब्दस्य ग्रहणं कुतः न ?
3) स्वादिष्वसर्वनामस्थाने इति सूत्रेण किं विधीयते ?
4) 'क्रोष्टा' इत्यत्र उपधादीर्घः केन सूत्रेण ?
5) सुसखीशब्दस्य घिसंज्ञा कथम्?
6) औङ् इति कस्य संज्ञा ?
7) प्रियतिसा इत्यस्य विग्रहः कः ?
8) कैय्यटमते वर्षाभूशब्दस्य स्त्रियां सम्बोधने किं रूपम् ?
9) पीलुने इत्यत्र कुतः न पुंवद्भावः ?
10) ज्ञानानि अत्र नुमागमः केन सूत्रेण ?
11) शेषे इत्यस्य कथं मपर्यन्ताच्छेषस्य इत्यर्थः ?
12) चतुर्थीबहुवचने युष्मदस्मदोः परस्य भ्यसः कः आदेशः?

B) **सप्तसु पञ्च समाधत्त।** **3x5=15**

1) कृत्तद्धितसमासश्च इत्यत्र समासग्रहणेन कः नियमः ज्ञापितः? कथम् ?
2) कथं 'दुर्धियः' इत्यत्र यणादेशः ?
3) बहुव्रीहिग्रहणं स्पष्टार्थम्। कथम् ?'
4) अस्माभिः। ससूत्रं रूपं साधयत।
5) वारिणी। ससूत्रं रूपं साधयत।
6) सख्युः। ससूत्रं रूपं साधयत।

7) रामाणाम् । ससूत्रं रूपं साधयत।

C) **पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।** **5x3=15**

1) बहुवचने झल्येत्। विवृणुत।

2) यस्मात्प्रत्ययविधिः तदादिप्रत्ययेऽङ्गम्। वर्णयत।

3) द्वन्द्वे च। प्रपञ्चयत।

4) हल्ङ्याप्भ्यो दीर्घात्सुतिस्यपृक्तं हल्। वर्णयत।

5) साम आकम्। विशदयत।

D) **द्वयोरेकं समाधत्त।** **10x1=10**

1. पद्दन्नोमास्हृन्निशसन्यूषन्दोषन्यकञ्छकन्नुदन्नासञ्छस्प्रभृतिषु। विवृणुत।
2. त्वमावेकवचने, युवावौ द्विवचने इत्यत्र एकवचनद्विवचनशब्दयोः यौगिकत्वस्वीकारे फलं विवृणुत।

***

RKMVERI/DSP/MAIS/22-27/D2023/SK-209

SK-209 वैयाकरणसिद्धान्तकौमुद्यां कारकप्रकरणम्।

कालावधिः - होराद्वयम् पूर्णाङ्काः - 50

A) द्वादशसु दश समाधत्त। 1x10=10

1) धूमाद् अग्निमान् इत्यत्र पञ्चमी कथम्।
2) लिङ्गमात्राधिक्ये प्रथमा इत्यस्य एकम् उदाहरणं लिखत।
3) कृष्णः घटः इत्यत्र कस्मिन् अर्थे कृष्णशब्दात् प्रथमा।
4) लक्ष्म्या सेवितः इत्यत्र केन कर्तुः अभिधानं जातम्।
5) प्रातिपदिकार्थः कः।
6) माषेष्वश्वं बध्नाति अत्र माषाणां कुतो न कर्मसंज्ञा।
7) तथायुक्तं चानीप्सितम् इत्यस्य स्वभाषया अर्थं लिखत।
8) अकर्मकधातुभिः योगे कस्य कस्य कर्मसंज्ञा भवति।
9) अधिपूर्वस्य शीङ्धातोः प्रयोगे आधारस्य का संज्ञा भवति, केन।
10) अनुर्लक्षणे इत्यस्य अर्थं लिखत।
11) कर्मादीनाम् सम्बन्धमात्रविवक्षायां का विभक्तिः भवति।
12) गोषु दुह्यमानासु गतः अत्र सप्तमी केन।

B) सप्तसु पञ्च समाधत्त। 3x5=15

1) अभिधानं च प्रायेण तिङ्कृत्तद्धितसमासैः अस्य आशयं लिखत।
2) तमब्ग्रहणं किम्? पयसा ओदनं भुङ्क्ते इत्यस्य तात्पर्यं लिखत।
3) तृतीयार्थे इति सूत्रं व्याख्यात।
4) अकर्तर्यृणे पञ्चमी इति सूत्रं व्याख्यात।
5) त्रिविधः आधारः व्याख्येयः।
6) पराजेरसोढः इति सूत्रं व्याख्यात।

7) प्रातिपदिकार्थसूत्रे वचनग्रहणस्य प्रयोजनं व्याख्यात।

C) **पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।** **5x3=15**

1) लक्षणेत्थम्भूताख्यानभागवीप्सासु प्रतिपर्यनवः इति सूत्रं व्याख्यात।

2) वारणार्थानामीप्सितः इति सूत्रं व्याख्यात।

3) क्रियार्थोपपदस्य च कर्मणि स्थानिनः इति सूत्रं व्याख्यात।

4) क्रुधद्रुहेर्ष्यासूयार्थानां यं प्रति कोपः इति सूत्रं व्याख्यात।

5) कर्मणा यमभिप्रैति स सम्प्रदानम् इति सूत्रं व्याख्यात।

D) **द्वयोरेकं समाधत्त।** **10x1=10**

1) प्रातिपदिकार्थलिङ्गपरिमाणवचनमात्रे प्रथमा इति सूत्रस्य विस्तरेण व्याख्या कार्या।

2) अकथितं च इति सूत्रस्य स्वभाषया व्याख्यां कुर्वन्तु।

***

SK-215 सिद्धान्तकौमुद्याम् एकशेषात्समासाश्रयं यावत्स्त्रीप्रत्ययश्च

कालावधिः - होराद्वयम् पूर्णाङ्काः - 50

A) **द्वादशसु दश समाधत्त।** **1x10=10**

1) स्त्रीप्रत्ययेषु तदन्तविधेः ज्ञापकं किम्?
2) उगिदचामित्यादिसूत्रे अज्ग्रहणेन किं नियम्यते?
3) एषा, द्वा एतयोः सपूर्वयोः कथं नेत्त्वम्?
4) बाला इत्यत्र केन ङीप् प्राप्तः?
5) विभाषा सपूर्वस्य इति सूत्रस्य कोऽर्थः?
6) यासुटो ङित्त्वेन किं ज्ञाप्यते?
7) वक्रदण्डौ इत्यत्र एकशेषः केन?
8) पञ्च वृत्तयः काः?
9) हृल्लेखः इत्यत्र को विग्रहः?
10) रेवतिपुत्रः इत्यत्र ह्रस्वः केन?
11) किंराजा इत्यत्र केन टज्-निषेधः?
12) परस्मैपदम् इत्यत्र केन अलुक्?

B) **सप्तसु पञ्च समाधत्त।** **3x5=15**

1) पत्युर्नो यज्ञसंयोगे इति सूत्रं व्याख्यात।
2) उगितश्च इति सूत्रं व्याख्यात।
3) कुरुचरी इति रूपं साधयत।
4) वनो र च इति सूत्रं व्याख्यात।
5) ग्राम्यपशुसङ्घेष्वतरुणेषु स्त्री इति सूत्रं व्याख्यात।
6) द्व्यन्तरुपसर्गेभ्योऽप ईत् इति सूत्रं व्याख्यात।

7) ऋतो विद्यायोनिसम्बन्धेभ्यः इति सूत्रं व्याख्यात।

C) **पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।** **5x3=15**

1) उदीचामातः स्थाने यकपूर्वायाः इति सूत्रं व्याख्यात।

2) स्त्रियाम् इति सूत्रं व्याख्यात।

3) इन्द्रवरुणेत्यादिसूत्रं प्रपूर्य सवार्तिकं व्याख्यात।

4) त्यदादीनि सर्वैर्नित्यम् इति सूत्रं व्याख्यात।

5) पृषोदरादीनि यथोपदिष्टम् इति सूत्रं व्याख्यात।

D) **द्वयोरेकं समाधत्त।** **10x1=10**

1) टिड्ढाणञ् इत्यादिसूत्रं प्रपूर्य व्याख्यात।

2) स्वाङ्गाच्चोपसर्जनादसंयोगोपधात् इति सूत्रं व्याख्यात।

***

SK-227 सिद्धान्तकौमुद्यां कृत्यप्रकरणात् पूर्वकृदन्तप्रकरणं यावत्

कालावधिः - होराद्वयम् | पूर्णाङ्काः - 50

A) **द्वादशसु दश समाधत्त।** **1x10=10**

1) प्रणिंसितव्यम् इति प्रयोगे णत्वं केन सूत्रेण विधीयते।
2) शक्यम् इत्यत्रे केन सूत्रेण कः प्रत्ययः
3) राजसूय.....इत्यादिसूत्रं पूरयन्तु।
4) गृहम् इत्यस्य विग्रहं लिखत।
5) गाथकः इत्यत्र केन सूत्रेण कः प्रत्ययः।
6) ग्रामणीः इत्यत्र णत्वं केन।
7) अग्निचित् इत्यत्र केन सूत्रेण कः प्रत्ययः।
8) शीर्णः इत्यत्र निष्ठातस्य नकारादेशः केन सूत्रेण।
9) विद्वान् इति रूपे शतुः वसुरादेशः केन सूत्रेण।
10) जल्पाकः इत्यत्र कः प्रत्ययः।
11) रुप्रत्ययविधायकं सूत्रं किम्।
12) यायावरः इत्यत्र केन सूत्रेण कः प्रत्ययः।

B) **सप्तसु पञ्च समाधत्त।** **3x5=15**

1) अचो यत् इति सूत्रं व्याख्यात।
2) एतिस्तुशास्वृदृजुषः क्यप् इति सूत्रं व्याख्यात।
3) पण्डितमानी इति रूपं साधयन्तु।
4) स्तुत्यः इति रूपं साधयन्तु।
5) उपसर्या काल्या प्रजने इति सूत्रं व्याख्यात।
6) दान्तो वा। धान्तो वा। न च दान्तत्वे निष्ठानत्वम् धान्तत्वे झषस्तथोः इति धत्वं शङ्क्यं

संनिपातपरिभाषाविरोधात् इति पङ्क्तेः आशयं प्रतिपादयन्तु।

7) नमिकम्पि इति रेण युचो बाधे सिद्धे दीपेर्ग्रहणं ज्ञापयति 'ताच्छीलिकेषु वासरूपविधिर्नास्ति' इति प्रायिकमिति पङ्क्तेः आशयं प्रतिपादयन्तु।

C) **पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।** **5x3=15**

1) नन्दिग्रहिपचादिभ्यः ल्युणिन्यचः इति सूत्रं व्याख्यात।

2) प्रियवशे वदः खच् इति सूत्रं व्याख्यात।

3) सुप्यजातौ णिनिस्ताच्छील्ये इति सूत्रं व्याख्यात।

4) सुकर्मपापमन्त्रपुण्येषु कृञः इति सूत्रं व्याख्यात।

5) कृत्यचः इति सूत्रं व्याख्यात।

D) **द्वयोरेकं समाधत्त।** **10x1=10**

1) वाऽसरूपोऽस्त्रियाम् इति सूत्रं व्याख्यात।

2) पूर्वकृदन्तप्रकरणे युच्प्रत्ययविधायकानि सूत्राणि आलोचयन्तु।

***

SK-236 लघुसिद्धान्तकौमुदी अजन्तपुंलिङ्गान्ता

कालावधिः- होराद्वयम् पूर्णाङ्काः 50

A) **यथेष्टं दश प्रश्नाः समाधेयाः।** **1x10=10**

1) षट् सन्तः अत्र ष्टुत्वं भवति न वा।
2) तत् +मात्रम् अत्र नित्यं सन्धिः उत विकल्पेन।
3) खरि च इति सूत्रस्य अर्थं लिखत।
4) हरिं वन्दे अत्र अनुस्वारः केन।
5) कः संयोगः।
6) नादिचि इति सूत्रं कस्य बाधकम्।
7) अवसानं नाम किम्।
8) एङ्ह्रस्वात्सम्बुद्धेः इति सूत्रस्य अर्थं लिखत।
9) अर्थवदधातुरप्रत्ययः प्रातिपदिकम् इति सूत्रस्य अर्थं लिखत।
10) टिसंज्ञा केन सूत्रेण भवति।
11) पदसंज्ञाविधायकं सूत्रम् किम्।
12) रो रि इति सूत्रस्य अर्थं लिखत।

B) **सप्तसु पञ्चानां समाधानं कार्यम्।** **3x5=15**

1) किं नाम सवर्णम्।
2) स्तोः श्चुना श्चुः इति सूत्रस्य संक्षेपेण व्याख्यानं कुर्वन्तु।
3) वर्णानाम् उच्चारणस्थानानि लेखनीयानि।
4) यरोऽनुनासिकेऽनुनासिको वा इति सूत्रस्य संक्षेपेण व्याख्या कार्या।
5) विसर्जनीयस्य सः इति सूत्रस्य संक्षेपेण व्याख्या कार्या।
6) आमि सर्वनाम्नः सुट् इति सूत्रस्य संक्षेपेण व्याख्या कार्या।
7) रामः इति रूपं साधयत।

C) **पञ्चसु त्रयः प्रश्नाः समाधेयाः।** **5x3=15**

1) ऊकालोऽज्झ्रस्वदीर्घप्लुतः इति सूत्रस्य व्याख्यानं कुर्वन्तु।

2) इको यणचि इति सूत्रस्य व्याख्यानं कुर्वन्तु।

3) भोभगोअघोअपूर्वस्य योऽशि इति सूत्रस्य व्याख्यानं कुर्वन्तु।

4) सर्वे इति रूपं साधयन्तु।

5) रामैः इति रूपं साधयन्तु।

D) **अभीष्टम् एकं व्याख्यात।** **10x1=10**

1) अणुदित्सवर्णस्य चाऽप्रत्ययः इति सूत्रस्य विस्तरेण व्याख्यानं कुर्वन्तु।

2) उदः स्थास्तम्भोः पूर्वस्य इति सूत्रस्य विस्तरेण व्याख्यानं कुर्वन्तु।

***

SK-239 लघुसिद्धान्तकौमुद्यां कृत्तद्धितौ

कालावधिः - होराद्वयम् पूर्णाङ्काः - 50

A) **द्वादशसु दश समाधेयाः।** **1x10=10**

1) स्नानीयं चूर्णम् इत्यत्र कस्मिन्नर्थे अनीयर्-प्रत्ययो वर्तते ?
2) तयोरेव इत्यत्र तयोर्नाम कयोः ?
3) भ्रासभास. इत्यादिसूत्रं पूरयत।
4) वाक् इत्यत्र दीर्घः केन ?
5) साधुः इत्यत्र उण्-प्रत्ययः केन उणादिसूत्रेण ?
6) मायुः नाम किम् ?
7) ल्वादिगणे कति धातवः सन्ति ?
8) उपसमाधानं नाम किम् ?
9) गुरोश्च हलः इत्यनेन कः प्रत्ययो भवति किञ्चोदाहरणम् ?
10) दन्तच्छदः इत्यत्र छादेर्ह्रस्वः केन ?
11) अवस्तारशब्दस्य कोऽर्थः?
12) मायावी इत्यत्र कः मत्वर्थीयप्रत्ययः केन ?

B) **सप्तसु पञ्च समाधेयाः।** **3x5=15**

1) गोत्रसंज्ञां वर्णयत।
2) क्वचित्प्रवृत्तिः क्वचिदप्रवृत्तिः इत्यादिश्लोकं पूरयित्वा व्याख्यात।
3) चातुरर्थिकप्रकरणस्य चतुरः अर्थान् ससूत्रं सोदाहरणं लिखत।
4) पाकः, शिष्यः - इत्यनयोरेकं रूपं साधयत।
5) दाक्षिः, वैनतेयः - इत्यनयोरेकं रूपं साधयत।
6) ईहा, पण्डितम्मन्यः - इत्यनयोरेकं रूपं साधयत।

7) पक्तिमम्, धौरेयः - इत्यनयोरेकं रूपं साधयत।

C) **पञ्चसु त्रयः समाधेयाः।** **5x3=15**

1) सुप्यजातौ णिनिस्ताच्छील्ये इति सूत्रं व्याख्यात।

2) समर्थानां प्रथमाद्वा इति सूत्रं व्याख्यात।

3) चिकीर्षुः/ गर्गाः इत्यनयोरेकं रूपं साधयत।

4) मतोर्मस्य वविधानं ससूत्रं व्याख्यात।

5) अधोनिर्दिष्टेषु यथेच्छं दशकृत्प्रत्ययानां विधायकसूत्राणि उदाहरणानि च लिखत।

तृन्, षाकन्, इत्रः, कः, अच्, अप्, क्रिः, अथुच्, नन्, नङ्, क्तिन्, युच्, घः।

D) **यथाकाममेकं समाधत्त।** **10x1=10**

1) वासरूपोऽस्त्रियाम् इति सूत्रं व्याख्यात।

2) निष्ठा-अपत्याधिकारप्रकरणयोरेकं प्रकरणं व्याख्यात।

***

SK-241 महाभाष्ये 2-4 आह्निकानि

कालावधिः - होराद्वयम् पूर्णाङ्काः - 50

A) **द्वादशसु दश समाधत्त।** **1x10=10**

1) विवृतस्योपदिश्यमानस्य प्रयोजनमन्वाख्यायत इत्यत्र ज्ञापकं किम् ?

2) संज्ञादिषु कथं लृकारोपदेशं विना दोषनिवृत्तिः ?

3) वर्णैकदेशाः वर्णग्रहणेन गृह्यन्ते चेत् के दोषाः ?

4) रेफस्य परोपदेशे के दोषाः।

5) अयोगवाहानामट्सूपदेशः किमर्थः ?

6) ढ्रलोप इति सूत्रे पूर्वेण णकारेण प्रत्याहारः इत्यत्र ज्ञापकं किम्।

7) तद्भावितपदस्य कोऽर्थः।

8) पूर्वोच्चारितः संज्ञी परोच्चारिता संज्ञा। कुत एतत्।

9) कानि शास्त्राणि प्रथन्ते।

10) तदपवादः इति कस्य सूत्रस्य अपवादः।

11) मुखनासिकं वचनमस्येति विग्रहे को दोषः।

12) नासिकाग्रहणस्य किं प्रयोजनम्।

B) **सप्तसु पञ्च समाधत्त।** **3x5=15**

1) आन्यभाव्यं तु कालशब्दव्यवायात्। प्रतिपादयत।

2) एकवर्णवच्च। विचारयत।

3) तुल्यरूपे संयोगे द्विव्यञ्जनविधिः। विवेचयत।

4) वर्णा अनर्थका इति पक्षः प्रतिपाद्यताम्।

5) अणोऽप्रगृह्यस्य इति सूत्रे पूर्वेण णकारेण प्रत्याहारः इति कथं ज्ञायते।

6) वृद्धिसंज्ञा तद्भावितसंज्ञा चेत् के दोषाः।

7) गुणाः अभेदकाः इति पक्षं प्रतिपादयत।

C) **पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।** **5x3=15**

1) व्यक्तिपक्षे कथमकारस्यैकत्वम्।

2) पूर्वोपदेशे कित्त्वप्रतिषेधो व्यलोपवचनञ्च। विवेचयत।

3) वर्णानाम् अर्थवत्त्वं यथाभाष्यं प्रतिपादयत।

4) वृद्धिरादैजित्यत्र समुदायसंज्ञानिराकरणं प्रतिपादयत।

5) इको गुणवृद्धी इत्यत्र तदपवादपक्षः।

D) **द्वयोरेकं समाधत्त।** **10x1=10**

1) ऋॢक्सूत्रं भाष्यदिशा व्यख्यात।

2) वृद्धिरादैजित्यत्र तपरकरणप्रयोजनम् भाष्यदिशा निरूपयत।

***

SK-242 महाभाष्ये 5-7 आह्निकानि

कालावधिः - होराद्वयम् पूर्णाङ्काः - 50

A) **द्वादशसु दश समाधत्त।** **1x10=10**

1) भाष्यकारमते आदिलक्षणं किम् ?
2) व्यपदेशिवद्भावस्य लोकविज्ञानसिद्धौ उदाहरणं किम् ?
3) महत्याः संज्ञायाः करणे किं प्रयोजनम् ?
4) द्व्यन्याय, त्र्यन्याय अत्र कथं संख्यायाः पूर्वनिपातः ?
5) पूर्वादीनां कुत्र सर्वनामसंज्ञा उच्यते ?
6) कृद्यो मान्तः इति पक्षे कुत्र दोषः ?
7) सन्निपातपरिभाषास्वीकारे क्नापयतीत्यत्र कः दोषः ?
8) संप्रसारणसंज्ञा वर्णस्य चेत् कः दोषः ?
9) शब्दः किन्निमित्तकः ?
10) मितः पूर्वान्तत्वे के दोषाः ?
11) षष्ठी स्थानेयोगेति सूत्रस्य भाष्यदृष्ट्या किं प्रयोजनम् ?
12) स्थानेन्तरतमसूत्रं किमाश्रित्य प्रत्याख्यायते ?

B) **सप्तसु पञ्च समाधत्त।** **3x5=15**

1) अपूर्वानुत्तरलक्षणत्वादाद्यन्तयोः सिद्धमेकस्मिन्।
2) अन्याभावो द्विवचनटाब्विषयत्वात्।
3) न बहुव्रीहौ इत्यत्र भूतपूर्वग्रहणानर्थक्यम्।
4) कृन्मेजन्तश्चानिकारोकारप्रकृतिः।
5) विभक्तिविशेषनिर्देशस्तु ज्ञापक उभयसंज्ञात्वस्य।
6) पूर्वान्ते नपुंसकोपसर्जनह्रस्वत्वं द्विगुस्वरश्च।

7) संप्रयोगे वा नष्टाश्वदग्धरथवत्।

C) **पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।** **5x3=15**

1) बाधकान्येव निपातनानि।

2) न बहुव्रीहौ। व्याख्यात।

3) सन्निपातपरिभाषासत्त्वे दोषाः के।

4) मिदचोऽन्त्यात्परः इत्यत्र परादिपक्षे दोषान् वर्णयत।

5) स्थानेन्तरतमसूत्रप्रत्याख्यानं यथाग्रन्थं दर्शयत।।

D) **द्वयोरेकं समाधत्त।** **10x1=10**

1) विभाषा दिक्समासे बहुव्रीहौ। व्याख्यात।

2) सन्निपातपरिभाषाप्रयोजनानि दोषनिवारणञ्च यथाग्रन्थं प्रतिपादयत।

***

RKMVERI/DSP/MAIS/20-25/D2023/SK-255

SK-255 परिभाषेन्दुशेखरे 1 - 50 परिभाषाः

कालावधिः - होराद्वयम् पूर्णाङ्काः - 50

A) **द्वादशसु दश समाधत्त।** **1x10=10**

1) अधिकारस्य कति प्रकाराः?
2) अत्र शास्त्रे अण् केन णकारेण?
3) यथोद्देशम् इत्यत्र कः समासः?
4) संख्याया अतिशदन्तायाः इति निषेधः कस्य ज्ञापकः?
5) गुणतः आन्तर्यस्योदाहरणं किम् ?
6) अर्थवत्परिभाषा वर्णग्रहणे प्रवर्तते न वा?
7) स्थानतः आन्तर्यस्योदाहरणं किम् ?
8) किं नाम नित्यत्वम् ?
9) परात् नित्यं बलवत् इत्यस्य उदाहरणं किम् ?
10) किं नाम निर्दिश्यमानत्वम् ?
11) यदागमपरिभाषा नित्या अनित्या वेति ?
12) शित् इत्यस्य विग्रहः कः ?

B) **सप्तसु पञ्च समाधत्त।** **3x5=15**

1) अनुबन्धानाम् एकान्तत्वं यथाग्रन्थं साधयन्तु।
2) नानुबन्धकृतमनेजन्तत्वमिति परिभाषां व्याकुरुत।
3) नानुबन्धकृतमसारूप्यमिति परिभाषां लिखन्तु।
4) प्रनिदारयतीत्यादौ घुत्वं कुतो नेति प्रतिपादयत।
5) वर्णग्रहणे यदागमपरिभाषा प्रवर्तते नवेति वर्णयत।
6) नागेशभट्टनये सकृद्गतिन्यायस्य कथं सिद्धिः इति लिखत।

7) भट्टोजिदीक्षितनये पुनः प्रसङ्गविज्ञानात्सिद्धमिति कथं सिध्यतीति वर्णयत।

C) **पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।** **5x3=15**

1) कार्यकालं संज्ञापरिभाषम् इति परिभाषां निरूपयत।

2) व्याख्यानतो विशेषप्रतिपत्तिर्नहि सन्देहादलक्षणमिति परिभाषां वर्णयत।

3) प्रत्ययग्रहणे चापञ्चम्याः इति परिभाषां प्रतिपादयत।

4) संज्ञाविधौ प्रत्ययग्रहणे तदन्तग्रहणं नास्तीति परिभाषां प्रतिपादयत।

5) अत्राङ्गशब्देन शब्दरूपं निमित्तमेव गृह्यते इति ग्रन्थस्याशयं प्रकाशयत।

D) **द्वयोरेकं समाधत्त।** **10x1=10**

1) अर्थवद्ग्रहणे नानर्थकस्य ग्रहणम् इति परिभाषां यथाग्रन्थं प्रकाशयन्तु।

2) यथोद्देशं संज्ञापरिभाषम् इति परिभाषां यथाग्रन्थं सविस्तरं प्रतिपादयत।

***

SK-265 लघुशब्देन्दशेखर आदितो न पदान्तद्विरिति सूत्रं यावत्

कालावधिः - होराद्वयम् पूर्णाङ्काः - 50

A) **द्वादशसु दश समाधत्त।** **1x10=10**

1) लघुशब्देन्दुशेखरम् इत्यस्य विग्रहं लिखत ।

2) अइउण् इत्यादीनां कथं सञ्ज्ञासूत्रत्वम् ?

3) थमोः उकारः कथं चरितार्थः ?

4) ऊकालसूत्रे कालग्रहणस्य किं फलं भाष्ये उक्तम् ?

5) भूवादिसूत्रे वा ग्रहणाभावे क्व दोषः ?

6) नाज्झलौ इत्यत्र आकारप्रश्लेषे किं लिङ्गम् ?

7) दीक्षितमते उपदेशशब्दार्थः कः ?

8) शिक्षायां कवर्गस्य उच्चारणस्थानं किमुक्तम्?

9) आकारहकारयोः सावर्ण्ये हो ढ इति कस्योपलक्षणम्?

10) अनल्विधौ इत्यस्य कोऽर्थः ?

11) स्थानिवत्सूत्रेण कीदृशोऽतिदेशो विधीयते ?

12) न पदान्तद्विरित्यत्र विधिशब्दे कः प्रत्ययः ?

B) **सप्तसु पञ्च समाधत्त।** **3x5=15**

1) उपजीव्यविरोधात् सन्धिर्न इति मतं दूषयत।

2) ऐ औ च् सूत्रस्य वैयर्थ्यम् उपपादयत।

3) एकान्ताः अनुबन्धा इति पक्षं निरूपयत ।

4) अनुबन्धाः महेश्वरकृताः इति प्रमाणयत ।

5) हशादिषु कुतो न टग्रहणम् ?

6) ऋक्तन्त्रव्याकरणे शाकटायनः किम् आह ?

7) भूवादि सूत्रं व्याख्यात ।

C) **पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।** **5x3=15**

1) सवर्णसंज्ञायां यावदास्यभवतुल्यं ग्राह्यमिति यथाग्रन्थं निरूपयत।

2) तपरस्तत्कालस्य इति सूत्रं व्याख्यात।

3) येन विधिस्तदन्तस्य इति सूत्रं व्याख्यात।

4) रप्रत्याहारं सप्रमाणं खण्डयत।

5) इको गुणवृद्धी सूत्रं यथाग्रन्थं निरूपयत।

D) **द्वयोरेकं समाधत्त।** **10x1=10**

1) पूर्वत्रासिद्धमिति सूत्रं यथाग्रन्थं व्याख्यात।

2) न पदान्तद्विरिति सूत्रं यथाग्रन्थं व्याख्यात।

***

SK-273 वैयाकरणभूषणसारे आदितो नामार्थप्रकरणं यावत्

कालावधिः - होराद्वयम् पूर्णाङ्काः - 50

A) **द्वादशसु दश समाधत्त।** **1x10=10**

1) कति स्फोटाः?
2) एकार्थीभावरूपं सामर्थ्यं कुत्र?
3) भूतपूर्वः इत्यत्र कः समासः?
4) भूषणसारस्य दर्पणटीकाकारः कः?
5) प्राचीनानुसारं तत्पुरुषलक्षणं किम्?
6) नैयायिकमते शक्तिलक्षणं किम् ?
7) न्यायमते तत्पुरुषे कुत्र लक्षणा ?
8) न्यायनये चादयो वाचकाः द्योतकाः वा ?
9) आक्षिकशब्दस्य विग्रहः कः?
10) घृतघटः इत्यस्यार्थः कः?
11) अनुदरा कन्या इत्यत्र नञर्थः कः?
12) घटो नास्ति इति वाक्यस्यार्थः कः?

B) **सप्तसु पञ्च समाधत्त।** 3x5=15

1) अजहत्स्वार्थापक्षं प्रकाशयन्तु।
2) एकार्थीभावस्वीकारे मानं प्रदर्शयन्तु।
3) किं चैवं चित्रगुमानय इत्यादौ कर्मत्वाद्यनन्वयापत्तिरिति ग्रन्थस्याशयं लिखत।
4) प्राचीनोक्तानाम् अव्ययीभावादीनां लक्षणानि प्रतिपादयत।
5) समासे विशिष्टशक्त्यस्वीकारे राजपुरुषः इत्यादौ अनन्वयप्रसङ्गः कथमिति लिखत।
6) निपातानां वाचकत्वे काव्यादावन्वयो न स्यादिति ग्रन्थस्य तात्पर्यं लिखत।

7) नञ्समासे चापरस्य द्योत्यं प्रत्येव मुख्यतेति ग्रन्थस्य तात्पर्यं लिखन्तु।

C) **पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।** **5x3=15**

1) भेदः संसर्ग उभयञ्चेति वाच्यव्यवस्थितेः इति कारिकां व्याख्यात।

2) अषष्ठ्यर्थबहुव्रीहौ व्युत्पत्त्यन्तरकल्पनेति कारिकायाः तात्पर्यं लिखत।

3) चादीनां द्योतकत्वं प्रतिपादयत।

4) बहूनां वृत्तिधर्माणां वचनैरेव साधने....इति ग्रन्थस्याशयं प्रकाशयत।

5) नञ्समासे चापरस्य प्राधान्यात् सर्वनामतेति ग्रन्थस्याशयं लिखत।

D) **द्वयोरेकं समाधत्त।** **10x1=10**

1) समासः षड्विधो बुधैरिति कारिकां यथाग्रन्थं वर्णयन्तु।

2) भूषणसारदिशा शक्तिस्वरूपं सविस्तरं प्रतिपादयत।

***

SK-275 प्रौढमनोरमायां कारकम् ।

कालावधिः - होराद्वयम् पूर्णाङ्काः - 50

A) **द्वादशसु दश समाधत्त।** **1x10=10**

1) अभेदसंसर्गेण इत्यनेन किं विवक्षितम् ?

2) प्रकृतिप्रत्यययोरभेदान्वयः क्व दृष्टः ?

3) राम मां पाहीति वाक्यात् कः शाब्दबोधः शब्दरत्नकारमते ?

4) कारके इत्यत्र कस्मिन्नर्थे सप्तमी ?

5) शब्दरत्नकारमते प्रातिपदिकार्थः कः ?

6) ग्रामेवासः इत्यादावधिकरणकारकसञ्ज्ञयोः समावेशफलं किम् ?

7) कारकशब्दः क्रियापरः कया व्युत्पत्या भवति ?

8) शब्दाध्याहारवादे कर्मत्वं संसर्ग एव न प्रकारः कुतः ?

9) प्रधानकर्मत्वं परिष्कुरुत ।

10) शब्दरत्नकारमते ध्रुवत्वं परिष्कुरुत ।

11) धायैरामोदमुत्तममिति कथं सङ्गच्छते ?

12) गां दोग्धि पयः इत्यस्य दीक्षितमते कोऽर्थः ?

B) **सप्तसु पञ्च समाधत्त।** **3x5=15**

1) सुबन्तं हि यथा ....तिङन्तस्य विशेषणमिति कारिकां व्याख्यात ।

2) पश्य मृगो धावतीति सप्रसङ्गं व्याख्यात ।

3) प्राचां मते प्रातिपदिकार्थः कः यथाग्रन्थं लिखत ।

4) इष्यते पुत्र इत्यर्थे क्यच् कुतो न सप्रसङ्गं लिखत ।

5) क्रियायाः परिनिष्पत्तिर्यद्व्यापरादनन्तरमिति कारिकां विलिख्य व्याख्यात ।

6) उभयप्राप्तौ कर्मणि सूत्रं यथाग्रन्थं व्याख्यात।

7) अपाये यदुदासीनं चलं वा इति कारिकां विलिख्य व्याख्यात ।

C) **पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।** **5x3=15**

1) प्रत्ययनियमं यथाग्रन्थं लिखत ।

2) यस्य च भावेन भावलक्षणमिति सूत्रं यथाग्रन्थं निरूपयत ।

3) कर्तृकर्मणोः कृतिः इति सूत्रं यथाग्रन्थं व्याख्यात ।

4) कर्मलक्षणं यथाग्रन्थं परिष्कुरुत ।

5) रुच्यर्थानां प्रीयमाणः इति सूत्रं व्याख्यात ।

D) **द्वयोरेकं समाधत्त।** **10x1=10**

1) अनिभिहिते इति सूत्रं यथाग्रन्थं व्याख्यात ।

2) अकथितञ्च इति सूत्रं यथाग्रन्थं निरूपयत ।

***

SK-281 वाक्यपदीयम्

कालावधिः - होराद्वयम् पूर्णाङ्काः - 50

A) **द्वादशसु दश समाधत्त।** **1x10=10**

1) ब्रह्मणः प्राप्त्युपायः कः ?
2) अत्रातीतविपर्यासः केवलामनुपश्यति। कुत्र ?
3) प्रयोजनस्य भेदद्वयं किम् ?
4) पितृरक्षपिशाचादीनां कीदृशाः शक्तयः ?
5) शब्दे कयोः रूपं प्रकाशते ?
6) कदा संज्ञा रूपपदार्थिका ?
7) ह्रस्वदीर्घादयः कस्य ध्वनेः भेदः ?
8) जातिः संज्ञा इति पक्षे कथं व्यक्तिः प्रतिपद्यते ?
9) विषयस्य संस्कारः इत्यस्योदाहरणं किम् ?
10) कीदृशः वायुः शब्दो भवति ?
11) असाधवः कुतः साक्षादवाचकाः ?
12) के साधुष्वनुमानेन प्रत्ययोत्पत्तिं कुर्वन्ति ?

B) **सप्तसु पञ्च समाधत्त।** **3x5=15**

1) अध्याहिकलां यस्य कालशक्तिमुपाश्रिताः।
   जन्मादयो विकाराः षड् भावभेदस्य योनयः।।
2) नित्याः शब्दार्थसम्बन्धास्तत्राम्नाता महर्षिभिः।
   सूत्राणामनुतन्त्राणां भाष्याणाञ्च प्रणेतृभिः।।
3) परेषामसमाख्येयमभ्यासादेव जायते।
   मणिरूप्यादिविज्ञानं तद्विदां नानुमानिकम्।।
4) स्वं रूपमिति कैश्चित्तु व्यक्तिः संज्ञोपदिश्यते।

जातेः कार्याणि संसृष्टा जातिस्तु प्रतिपद्यते।।

5) इन्द्रियस्यैव संस्कारः समाधानाञ्जनादिभिः।

विषयस्य तु संस्कारस्तद्गन्धप्रतिपत्तये।।

6) वायोरणूनां ज्ञानस्य शब्दत्वापत्तिरिष्यते।

कैश्चित् दर्शनभेदो हि प्रवादेष्वनवस्थितः।।

7) अम्बाम्बेति यथा बालः शिक्षमाणः प्रभासते।

अव्यक्तं तद्विदां तेन व्यक्ते भवति निश्चयः।।

C) **पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।** **5x3=15**

1) शब्दब्रह्मणः स्वरूपं यथाग्रन्थं निरूपयत।
2) शब्दार्थयोः भेदद्वयं वाक्यपदीयदिशा व्याख्यात।
3) अभ्यासादृष्टयोः प्रामाण्यं ग्रन्थदिशा निरूपयत।
4) स्वं रूपमित्यस्य जातिव्यक्तिभेदेन व्याख्यात।
5) अणोः शब्दत्वेन परिणामः कथमिति प्रतिपादयत।

D) **द्वयोरेकं समाधत्त।** **10x1=10**

1) शब्दस्य ग्राह्यत्वं ग्राहकत्वं च ग्रन्थोक्तं वर्णयत।
2) अपभ्रंशविचारं यथाग्रन्थं लिखत।

***

RKMVERI/DSP/MAIS/20-25/D2023/SK-311

SK-311 अर्थसङ्ग्रहः

कालावधिः - होराद्वयम् पूर्णाङ्काः - 50

A) **द्वादशसु दश समाधत्त।** **1x10=10**

1) अर्थसङ्ग्रहरीत्या धर्मलक्षणं किम् ?
2) शाब्दीभावना केन अंशेनोच्यते ?
3) आर्थीभावनायां करणं किम् ?
4) वेदः कः?
5) विनियोगविधिः कः ?
6) विकृतिः का ?
7) अवान्तरप्रकरणं केन ज्ञायते ?
8) क्रमः कः ?
9) स्थानक्रमस्य उदाहरणं किम् ?
10) अधिकारविधिः कः?
11) परिसंख्याविधिः कः ?
12) अर्थवादः कः?

B) **सप्तसु पञ्च समाधत्त।** **3x5=15**

1) शाब्दीभावनायाः तथाविधव्यवहारहेतुः कः?
2) उत्पत्तिविधिः कः? सोदाहरणं निरूपयत?
3) द्वितीयाविभक्तिश्रुत्युदाहरणं विवृणुत?
4) समाख्या का? निरूपयत?
5) क्रमविधायकश्रुतिप्रमाणं सोदाहरणं निरूपयत ?
6) अर्थक्रमलक्षणं सोदाहरणं निरूपयत?

7) परिसङ्ख्यायाः दोषत्रयं निरूपयत।

C) **पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।** **5x3=15**

1) शाब्दीभावनायाः अंशत्रयं विवृणुत ।

2) लिङ्गस्वरूपं विवृणुत।

3) सन्दंशम् उदाहरणपूर्वकं विवृणुत।

4) स्थानक्रमः कः? सोदाहरणं वर्णयत ।

5) मन्त्रस्वरूपं वर्णयत।

D) **द्वयोरेकं समाधत्त।** **10x1=10**

1) अर्थसङ्ग्रहदिशा धर्मस्वरूपं वर्णयत।

2) अपूर्वनियमपरिसङ्ख्याविधिभेदान् सोदाहरणं वर्णयत।

***

SK-341 तर्कसंग्रहो न्यायबोधिनीसहितः।

कालावधिः - होराद्वयम् पूर्णाङ्काः - 50

A) **द्वादशसु दश समाधत्त।** **1x10=10**

1) विभजतेरर्थः कः ?
2) विभोः लक्षणं किम् ?
3) सधारणकारणानि कानि ?
4) पृथिव्यां कति रसाः ? के च ते ?
5) मनसो लक्षणं किम् ?
6) द्रव्यग्राहकाणीन्द्रियाणि कानि ?
7) सिद्धान्तव्याप्तिलक्षणं किम् ?
8) पञ्चावयवाः के ?
9) पक्षलक्षणं किम् ?
10) हेत्वाभाससामान्यलक्षणं किम् ?
11) उपाधिलक्षणं किम् ?
12) का उपमितिः ?

B) **सप्तसु पञ्च समाधत्त।** **3x5=15**

1) तेजः यथाग्रन्थं विशदयत।
2) शब्दं सलक्षणं व्याख्यात ।
3) विभागं सलक्षणं निरूपयत ।
4) वायुः लक्षणं यथान्यायबोधिनि लिखत ।
5) अभावप्रत्यक्षे कस्सन्निकर्षो यथाग्रन्थं लिखत।
6) व्यतिरेकिलिङ्गं यथान्यायबोधिनि निरूपयत।

7) अनुमितिं यथान्यायबोधिनि व्याख्यात ।

C) **पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।** **5x3=15**

1) पाकं निरुपयत।

2) यथार्थानुभवं यथाग्रन्थं निरूपयत ।

3) करणलक्षणं यथान्यायबोधिनि विवेचयत ।

4) तमसः द्रव्यत्वं निराकुरुत।

5) परामर्शं यथाग्रन्थं व्याख्यात।

D) **द्वयोरेकं समाधत्त।** **10x1=10**

1) समवाय्यसमवायिनिमित्तकारणानि यथाग्रन्थं विशदयत।

2) हेत्वाभासान् यथाग्रन्थं व्याख्यात।

***

RKMVERI/DSP/MAIS/21-26/D2023/SK–344

SK-344 न्यायसिद्धान्तमुक्तावल्यां प्रत्यक्षखण्डः, महाभाष्यपस्पशाह्निकं च

कालावधिः - होराद्वयम् पूर्णाङ्काः - 50

A) **द्वादशसु दश समाधत्त।** **1x10=10**

1) रूपस्य लक्षणं किम्?
2) मनसः लक्षणं किम्?
3) मुक्तावलीग्रन्थस्य प्रणेता कः?
4) वलयीकृतवासुकिः इत्यस्य विग्रहः कः?
5) वायौ कति गुणाः ?
6) भ्रमणरेचनादीनां कुत्रान्तर्भावः?
7) महाभाष्यकर्ता कः?
8) वायोः शरीरं योनिजमयोनिजं वेति?
9) तद्धितं नाम कुर्यात् न वा?
10) त्वचो लक्षणं किम्?
11) दिशः लक्षणं किम्?
12) शरीरलक्षणं किम्?

B) **सप्तसु पञ्च समाधत्त।** **3x5=15**

1) कर्मलक्षणं विलिख्य, कति कर्माणि, कानि च तानि इति लिखन्तु।
2) समवायविषये यथाग्रन्थं लिखन्तु।
3) पदार्थलक्षणं विलिख्य तद्भेदान् लिखत।
4) समवायस्वरूपं प्रतिपादयत।
5) इन्द्रियं घ्राणलक्षणम् इत्यस्य व्याख्यानं कुर्वन्तु।
6) द्रव्यादयः पञ्च भावा अनेके समवायिनः इति कारिकां वर्णयत।

7) स्पर्शस्तस्यास्तु विज्ञेयो ह्यनुष्णाशीतपाकजः इत्यस्य तात्पर्यं लिखन्तु।

C) **पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।** **5x3=15**

1) तमः अतिरिक्तं द्रव्यं नवेति वर्णयत।

2) जातिस्वरूपं सपदकृत्यं प्रतिपादयत।

3) तेजसः लक्षणं प्रतिपादयन्तु।

4) षड्विधस्तु रसस्तत्र गन्धस्तु द्विविधो मतः इत्यस्याशयं लिखन्तु।

5) असमवायिकारणलक्षणं प्रतिपादयत।

D) **द्वयोरेकं समाधत्त।** **10x1=10**

1) ईश्वरवादं सविस्तरं यथाग्रन्थं प्रतिपादयन्तु।

2) सभेदम् अभावस्वरूपं यथाग्रन्थं प्रतिपादयत।

***

SK-370 व्युत्पत्तिवादे प्रथमाविभक्त्यर्थे अभेदान्वयवादपर्यन्तम्

कालावधिः - होराद्वयम् पूर्णाङ्काः - 50

A) **द्वादशसु दश समाधत्त। 1x10=10**

1) व्युत्पत्तिवादस्य रचयिता कः?

2) व्युत्पत्तिवादस्य आदर्शटीकाकारः कः?

3) घटाः नीलः इति प्रयोगः साधुरसाधुः वा?

4) स्वसमानविभक्तिकत्वं नाम किम्?

5) पितरो देवताः इत्यत्र कथम्भूतं देवतात्वम्?

6) मृदु पचति इत्यत्राभेदान्वयबोधजनिका का आकाङ्क्षा?

7) तद्धर्मे आधेयतया तद्धर्मवदन्वयः स्वीक्रियते न वेति?

8) समानविभक्तिकत्वलक्षणे साजात्यं केन रूपेण ग्राह्यम्?

9) स्तोकं पचति चैत्रः इति वाक्यस्य कोऽर्थः?

10) अभेदः यदि भेदप्रतियोगिकाभावस्तदा को दोषः?

11) त्रयः समुदिताः हेतुः इति कस्य वचनम् ?

12) संसर्गमर्यादया भासते इत्यत्र भास्धातोः तेप्रत्ययस्य च अर्थः कः?

B) **सप्तसु पञ्च समाधत्त। 3x5=15**

1) शतं ब्राह्मणाः इत्यस्य साधुत्वम्, नीलाः घटः इत्यस्य असाधुत्वं च वर्णयन्तु।

2) पदार्थः पदार्थेनान्वेति न तु पदार्थैकदेशेनेति सोदाहरणं वर्णयत।

3) भूयते इत्यादिभावस्थले औत्सर्गिकमेकवचनं यथा भवति तद्वत् सम्पन्नो व्रीहिरित्यादौ एकवचनोपपत्तिः भवितुमर्हति न वेति लिखन्तु।

4) जात्याकृतिव्यक्तयः पदार्थः इत्यत्र विरुद्धवचनकत्वस्य, प्रत्यक्षानुमानोपमानशब्दाः प्रमाणानि इत्यत्र समानवचनकत्वस्य च समर्थनं कुर्वन्तु।

5) समासव्याससस्थलीयाकाङ्क्षाज्ञानयोः परस्परबोधे कथं न व्यभिचारः इति प्रतिपादयत।

6) विशेषणतावच्छेदकीभूतनीलत्वप्रमेयत्वादिकमेव विशेषणविभक्त्यर्थः स्वीकर्तुं शक्यते न वेति प्रतिपादयत।

7) स्तोकं पाकः, स्तोकः पाकः इत्यनयोः साधुत्वं यथाग्रन्थं प्रतिपादयन्तु।

C) **पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।** **5x3=15**

1) तादात्म्यस्वरूपं प्रतिपादयन्तु।

2) सः सः इत्यत्र शाब्दबोधवारणाय कथम्भूतं कारणत्वं कल्पनीयमिति प्रतिपादयन्तु।

3) विशेष्यवाचकपदोत्तरावृत्तिविभक्तिविभाजकधर्मवद्विभक्तिराहित्यस्य विवक्षणान्न दोषः इत्यस्य तात्पर्यं विलिख्य खण्डयन्तु।

4) यत्तु समासव्याससाधारणं विशेषणपदस्य विशेष्यवाचकपदाप्रकृतिकविभक्त्यप्रकृतित्वरूपं विरुद्धविभक्तिराहित्यमेव तादृशान्वयबोधौपयिकाकाङ्क्षा इति मतमुपस्थाप्य खण्डयन्तु।

5) सः घटः, घटः सः इत्यादौ अभेदान्वयबोधः भवति न वेति प्रतिपादयत।

D) **द्वयोरेकं समाधत्त।** **10x1=10**

1) तद्धर्मान्यवृत्तिविषयतासम्बन्धेन ज्ञानं प्रति तद्धर्मभेदत्वेन हेतुता लाघवात् इति ग्रन्थस्याशयं लिखन्तु।

2) अभेदः कुत्र संसर्गमर्यादया भासते इति यथाग्रन्थं सविस्तरं प्रतिपादयन्तु।

***

SK-411 रघुवंशे प्रथमसर्गः

कालावधिः - होराद्वयम् | पूर्णाङ्काः - 50

A) **यथेच्छं पञ्चदश प्रश्नान् एकेन वाक्येन समाधत्त।** **1x15=15**

1) कालिदासस्य द्वे महाकाव्ये के?

2) रघुवंशस्य प्रसिद्धा टीका का?

3) रघुवंशीयाः किमर्थं मितभाषिणः?

4) मनुः कस्य पुत्रः?

5) महीक्षिताम् उपमानानि कानि?

6) दिलीपस्य कीदृशाः प्रारम्भाः आसन्?

7) दिलीपस्य वृद्धत्वं कीदृशम्?

8) सः उर्वीं काम् इव अशात्?

9) मयूराः किमर्थं मुखम् उन्नमितवन्तः?

10) मोघशब्दस्य कः अर्थः?

11) आगम-आरम्भशब्दयोः कः अर्थः?

12) अभिख्याशब्दस्य कोऽर्थः?

13) तपस्विनः सायं किम् आहृतवन्तः?

14) सेकान्ते मुनिकन्यकाः किम् अकुर्वन्?

15) अग्नेः पत्नी का?

16) राज्यस्य सप्ताङ्गानि कानि?

17) पुरुषायुः कियत्परिमाणकम्?

B) **अभीष्टान् पञ्च श्लोकान् पूरयत।** **2x5=10**

1) क्व सूर्यप्रभवो वंशः…
2) तदन्वये शुद्धिमतिः…
3) दुदोह गां स यज्ञाय…
4) सेव्यमानौ सुखस्पर्शैः…
5) काप्यभिख्या तयोरासीत्…
6) स्निग्धगम्भीरनिर्घोषम्…
7) मा भूदाश्रमपीडेति…
8) सन्तानार्थाय विधये…

C) **अभीष्टान् त्रीन् श्लोकान् व्याख्यात।** **5x3=15**

1) सेकान्ते मुनिकन्याभिः…
2) वागर्थाविव सम्पृक्तौ…
3) शैशवेऽभ्यस्तविद्यानां…
4) द्वेष्योऽपि सम्मतः…
5) मन्दः कवियशःप्रार्थी…

D) **यथेच्छम् एकं विवृणुत।** **10x1=10**

1) कालिदासीयदेशकालकृतिपरिचयः।
2) रघुवंशीयानां गुणविशेषवर्णनम्।

***

SK-413 अभिज्ञानशाकुन्तलम्

समयावधिः - होराद्वयम् पूर्णाङ्काः - 50

A) **यथेच्छं दश प्रश्नान् उत्तरयत** **1x10=10**

1) दुष्यन्तः कीदृशः नायकः?
2) अभिज्ञानशाकुन्तले कः गुणः दृश्यते?
3) अभिज्ञानशाकुन्तले नटी कया भाषया भाषते?
4) गमनोद्यतां शकुन्तलां कथं न्यवारयत् दुष्यन्तः?
5) शकुन्तलायाः वस्त्राञ्चलं त्यक्त्वा दुष्यन्तः किमर्थं प्रतिनिवृत्तः?
6) शकुन्तला दुष्यन्तस्य सकाशे प्रत्यागमनस्य कं व्याजम् उक्तवती?
7) माङ्गलिकम् अनुलेपनं कथं निर्मितं सखीभ्याम्?
8) अभिज्ञानशाकुन्तलस्य अङ्गी रसः कः?
9) अभिज्ञानशाकुन्तलस्य बीजं कुत्र सूचितम्?
10) सहकारः यया स्वयंवरवध्वा लतया चितः तस्याः लतायाः किं नाम कृतम्?
11) दुष्यन्तशकुन्तलयोः सङ्गमकाले सख्यौ केन व्याजेन अपसृते?
12) दूरं गता अपि शकुन्तला कथं न दुष्यन्तस्य हृदयं न त्यजति?

B) **द्वयोः समाधानं कार्यम्** **3x2=6**

1) प्रस्तावना नाम का? प्रकृतनाटके प्रस्तावनां व्याख्यात।
2) दुष्यन्तेन सह सख्योः प्रथमवार्तालापस्य वर्णनं कुरुत।
3) दुर्वाससः शापप्रदानवृत्तान्तं वर्णयत।

C) **त्रयः श्लोकाः व्याख्येयाः** **3x3=9**

1) अभ्युन्नता पुरस्तादवगाढा
2) अशिशिरतरैरन्तस्तापैर्

3) उन्नमितैकभ्रूलतमाननम्

4) अपराधमिमं ततः सहिष्ये

D) **द्वौ श्लोकौ व्याख्येयौ** **5x2=10**

1) न खलु न खलु वाणः

2) यास्यत्यद्य शकुन्तलेति

3) अस्मान् साधु विचिन्त्य संयमधनान्

E) **एकस्य उत्तरं लिखत** **5x1=5**

1) शकुन्तलायाः चरितं वर्णयत।

2) अनसूयायाः चरितं वर्णयत।

F) **एकस्य उत्तरं लिखत।** **10x1=10**

1) अभिज्ञानशाकुन्तलस्य कथास्रोतः विचारयत।

2) अभिज्ञानशाकुन्तलस्य कथासारं लिखत।

***

SK-441 साहित्यदर्पणः

समयावधिः - होराद्वयम् पूर्णाङ्काः - 50

A) **यथेच्छं दश प्रश्नान् उत्तरयत** **1x10=10**

1) कीटानुवेधः रत्नस्य कीदृशीं हानिं करोति?
2) काव्यलक्षणं किमर्थं क्रियते ग्रन्थकारेण?
3) वेदादिशास्त्रेषु सत्सु कुतः काव्ये मतिः कर्तव्या?
4) मम्मटनये काव्यलक्षणं किम्?
5) रसः इत्यस्य व्युत्पत्तिः का?
6) रीतिरात्मा काव्यस्य इति केन उक्तम्?
7) यस्यालीयत इति श्लोकः केन रचितः?
8) मधु द्विरेफः कुसुमैकपात्रे इत्यत्र रसाभासः कथम्?
9) सत्त्वं नाम किम्?
10) रसः स्वाद्यते इति कीदृशः प्रयोगः?
11) करुणादावपि रसे सुखं जायते इत्यत्र किं प्रमाणम्?
12) चिन्मय इत्यत्र मयट् कस्मिन्नर्थे?

B) **अधोलिखितेषु पञ्चानां वृत्तानां लक्षणोदाहरणानि लिखत** **3x5=15**

1) उपेन्द्रवज्रा
2) रथोद्धता
3) भुजङ्गप्रयातम्
4) स्वागता
5) मालिनी
6) तोटकम्

7) शार्दूलविक्रीडितम्

C) **त्रयः समाधेयाः** **5x3=15**

1) शरदिन्दुसुन्दररुचिः इत्यादिश्लोकं व्याख्यात।

2) शून्यं वासगृहं विलोक्य इत्यादिश्लोकं व्याख्यात।

3) निःशेषच्युतचन्दनम् इत्यादिश्लोकं व्याख्यात।

4) अभिधामूलव्यञ्जनां विशदयत।

5) दुर्गालङ्घितविग्रहम् इत्यादिश्लोकं व्याख्यात।

D) **एकस्य उत्तरं लिखत।** **10x1=10**

1) संयोगो विप्रयोगश्चेत्यादिकारिकां सोदाहरणं विशदयत।

2) रसस्य सामान्यलक्षणम् अभिधाय लक्षणसमन्वयं कुरुत।

***

SK-451 ध्वन्यालोकः सलोचनः प्रथमोद्योतः

समयावधिः - होराद्वयम् पूर्णाङ्काः - 50

A) **यथेच्छं दश प्रश्नान् उत्तरयत** **1×10=10**

1) आनन्दवर्धनाचार्यस्य देशः कः?
2) नैणसुतः इति कस्य उपाधिः?
3) आनन्दवर्धनाचार्यः आलङ्कारिकसरणिव्यवस्थापकः इति कस्य वचनम्?
4) ध्वन्यालोके कति उद्योताः सन्ति?
5) स्वेच्छाकेसरिणः इत्यत्र स्वेच्छापदेन किं द्योत्यते लोचनकारस्य मतेन?
6) प्रथमे विद्वांसः के?
7) ध्वनेः स्वरूपं कुतः ब्रूते?
8) काव्यात्मत्वेन व्यवस्थितः अर्थः कतिविधः?
9) लक्षणामूलो ध्वनिः कीदृशः?
10) भूमिकाशब्दस्य लोचनोक्तरीत्या व्याख्यानं कुरुत।
11) लोचनकारदिशा अभिधाशक्तिः नाम का?
12) अन्विताभिधानवादी कीदृशं व्यापारम् इच्छति?

B) **अधोलिखितेषु पञ्च समाधत्त** **3x5=15**

1) योर्थः सहृदयश्लाघ्यः इति श्लोकं व्याख्यात।
2) प्रतीयमानार्थस्य भेदद्वयं प्रतिपादयत।
3) व्रज ममैवैकस्या इति श्लोकं व्याख्यात।
4) श्वश्रूरत्र शेते इति श्लोकं व्याख्यात।
5) यद्विश्रम्य विलोकितेषु बहुशः इति श्लोकं व्याख्यात।
6) वाग्धेनुर्दुग्ध एतं हि इति श्लोकं व्याख्यात।

7) सुवर्णपुष्पां पृथिवीम् इति श्लोकं व्याख्यात।

C) **त्रयः समाधेयाः** **5x3=15**

1) भ्रम धार्मिक विस्रब्धः इति श्लोकं व्याख्यात।

2) कस्य वा न भवति रोषः इति श्लोकं व्याख्यात।

3) काव्यस्यात्मा स एवार्थः इति श्लोकं व्याख्यात।

4) शब्दार्थशासनज्ञानमात्रेण इति श्लोकं व्याख्यात।

5) ध्वनेः अनिर्वचनीयतावादिनः मतम् उपस्थापयत।

D) **एकस्य उत्तरं लिखत।** **10x1=10**

1) ध्वन्यालोकस्य मङ्गलश्लोकस्य व्याख्यां कुरुत।

2) रसध्वनेः वाच्यत्वनिरासप्रकारम् उपस्थापयत।

***

SK-521 संस्कृतभाषाप्रवेशः

कालावधिः- होराद्वयम् पूर्णाङ्काः- 50

A) यथाकामं दश प्रश्नान् समाधत्त। 1x10=10

1) सखि-शब्दस्य द्वितीयाविभक्तौ कानि रूपाणि।
2) दिव्-शब्दस्य षष्ठीविभक्तौ कानि रूपाणि।
3) गो-शब्दस्य षष्ठीविभक्तौ कानि रूपाणि।
4) स्त्री-शब्दस्य सप्तमीविभक्तौ कानि रूपाणि।
5) मति-शब्दस्य द्वितीयाविभक्तौ कानि रूपाणि।
6) अदस्-शब्दस्य नपुंसकलिङ्गे द्वितीयाविभक्तौ कानि रूपाणि।
7) वेधस्-शब्दस्य पञ्चमीविभक्तौ कानि रूपाणि।
8) मघवत्-शब्दस्य षष्ठीविभक्तौ कानि रूपाणि।
9) पितृ-शब्दस्य पञ्चमीविभक्तौ कानि रूपाणि।
10) हूहू-शब्दस्य सप्तमीविभक्तौ कानि रूपाणि।
11) गुणिन्-शब्दस्य द्वितीयाविभक्तौ कानि रूपाणि।

B) वाक्यानि यथानिर्देशं पञ्च परिवर्तयत। 3x5=15

1) क्षुधार्तः भिक्षुकः व्रीहीन् उञ्छति। (क्तप्रत्ययः, शतृप्रयोगः, शानच्प्रत्ययः)
2) सीता स्वामिनं रामम् आह्वयति। (कर्मणि, शतृप्रत्ययः, क्तप्रत्ययः)
3) सा देवी शुभानि विदधाति। (कर्मणि, शानच्प्रत्ययः, क्तप्रत्ययः)
4) भावसप्तमीप्रयोगेन वाक्यानि कुरुत –
    a) यदा गाः दुहन्ति तदा गोपालः क्षेत्रं गतः।
    b) यदा शैत्यं वर्धते तदा ऊष्णवस्त्रं जनाः धरन्ति।
    c) यदा सुवृष्टिः भवति तदा कृषिकार्यं सम्यक् भवति।

5) क्त्वाप्रत्यययोगेन वाक्यानि कुरुत -

a) देवदत्तः छात्रावासात् गृहं गच्छति। ततः स गृहे खादति।

b) श्यामः भोजनालये खादति। ततः स मठं गच्छति।

c) रामः विद्यालयं गच्छति। ततः स पठति।

6) तुमुन्प्रत्यययोगेन वाक्यानि कुरुत –

a) छात्राः पठनाय विद्यालयं गच्छन्ति।

b) जनः उद्याने परिभ्रमणाय यानेन गच्छति।

c) छात्राः क्षेत्रे क्रीडनाय शीघ्रं गच्छन्ति।

C) यथेच्छं पञ्च धातूनां रूपाणि लिखत। 5x5=25

1) दुह प्रपूरणे इति धातोः परस्मैपदेषु (लट्, लिट्, लुट्, लङ्, विधिलिङ्)।

2) अद् भक्षणे (लट्, लिट्, लुङ्, आशीर्लिङ्, विधिलिङ्)।

3) दिवु क्रीडाद्यर्थेषु (लट्, लिट्, लुङ्, लङ्, लृट्)।

4) एध वृद्धौ (लिट्, लङ्, लोट्, विधिलिङ्, लुङ्)।

5) रुधिर् आवरणे इति धातोः परस्मैपदेषु (लट्, लृट्, विधिलिङ्, आशीर्लिङ्, लङ्)।

6) डुक्रीञ् द्रव्यविनिमये इति धातोः परस्मैपदेषु (लिट्, लुङ्, लङ्, आशीर्लिङ्, लृङ्)।

***

EN-611 English

Time: 2 hours Marks: 50

A) **Read the passage and answer the following questions 2x5=10**

Prayer and holy company & earnest longing

MASTER: "Prayer and the company of holy men. You cannot get rid of an ailment without the help of a physician. But it is not enough to be in the company of religious people only for a day. You should constantly seek it, for the disease has become chronic. Again, you can't understand the pulse rightly unless you live with a physician. Moving with him constantly, you learn to distinguish between the pulse of phlegm and the pulse of bile."

DEVOTEE: "What is the good of holy company?"

MASTER: "It begets yearning for God. It begets the love of God. Nothing whatsoever is achieved in spiritual life without yearning. By constant living in the company of holy men, the soul becomes restless for God. This yearning is like the state of mind of a man who has someone ill in the family. His mind is in a state of perpetual restlessness, thinking how the sick person may be cured. Or again, one should feel a yearning for God like the yearning of a man who has lost his job and is wandering from one office to another in search of work. If he is rejected at a certain place which has no vacancy, he goes there again the next day and inquires, 'Is there a vacancy today?' "There is another way: earnestly praying to God. God is our very own. We should say to Him: 'O God, what is Thy nature? Reveal Thyself to me. Thou must show Thyself to me; for why else hast Thou created me?' Some Sikh devotees once said to me, 'God is full of compassion.' I said: 'But why should we call Him compassionate? He is our Creator. What is there to be wondered at if He is kind to us? Parents bring up their children. Do you call that an act of kindness? They must act that way.' Therefore we should force our demands on God. He is our Father and Mother, isn’t He? If

the son demands his patrimony and gives up food and drink in order to enforce his demand, then the parents hand his share over to him three years before the legal time. Or when the child demands some pice (paisa) from his mother, and says over and over again: 'Mother, give me a couple of pices (paisas). I beg you on my knees!' – Then the mother, seeing his earnestness, and unable to bear it any more, tosses the money to him. "There is another benefit from the holy company. It helps one cultivate discrimination between the Real and the unreal. God alone is the Real, that is to say, the Eternal Substance, and the world is unreal, that is to say, transitory. As soon as a man finds his mind wandering away to the unreal, he should apply discrimination. The moment an elephant stretches out its trunk to eat a plantain tree in a neighbour's garden, it gets a blow from the iron goad of the driver."

1) How is the analogy of a Physician used by Sri Ramakrishna?
2) What is the question raised by the devotee?
3) What is mandatory for an achievement in spiritual life, and how can we develop it?
4) How should we pray to God?
5) What is the last benefit mentioned by the Master?

B) **Write a letter to your mother sharing your plans for Christmas** (What is Christmas? How is it celebrated? What would you like to do during the Christmas holidays? Share your views about Christianity)**.**

or

C) **Write a letter to a friend describing your village.**
(A brief note on your village. Why do you think your village is special? Invite your friend to see your village on a special day.) **10x1=10**

D) **Make sentences using any five words.** **1x5=5**

1) anaesthetic
2) burden
3) sneer
4) evident
5) queer
6) furnace
7) dawn

E) **Fill in the blanks with appropriate prepositions.** **1x5=5**

1) He is quite confident _____success.
2) He has no liking ______ cards.

3) He is addicted ______ gambling.

4) Suddha excels ______ dancing.

5) I differ _____ you on this question.

F) **Answer Question number 1 and any (3) three other questions. 5x4=20**

1) Answer all the Questions briefly. (1+1+1+2)

   All: Fair is foul, and foul is fair:

   Hover through the fog and filthy air. (Macbeth)

   a) Where is the scene taking place? (1)

   b) Who all are speaking the dialogue? (1)

   c) Name the people they meet in their next scene. (1)

   d) Briefly explain the above two lines with reference to the context. (2)

2) Write the central theme of the poem *The Tiger.*

3) Describe the surgical operation conducted by Nick's father in the story *The Indian Camp.*

4) Write a brief note on Nick’s experience in the Indian Camp.

5) Summarize the episode of Uncle Podger putting up a picture on the wall.

6) What is Swamiji’s message to the youth? Why does he have faith in them?

7) Write down Swami Vivekananda’s speech for the youth.

8) Write a summary of the poem *She Was a Phantom of Delight.*

9) Describe the girl/lady as seen and experienced by William Wordsworth in his poem *She Was a Phantom of Delight.*

***

RKMVERI/DSP/MAIS/22-27/D2023/EN-613

EN-613 English

Time: 2 hours Marks: 50

A) **Read the passage and answer the following questions 2x5=10**

People often ask which is the most difficult language to learn, and it is not easy to answer because there are many factors to take into consideration. Firstly, in a first language, the differences are unimportant as people learn their mother tongue naturally, so the question of how hard a language is to learn is only relevant when learning a second language.

A native speaker of Spanish, for example, will find Portuguese much easier to learn than a native speaker of Chinese, for example, because Portuguese is very similar to Spanish, while Chinese is very different, so the first language can affect learning a second language. The greater the differences between the second language and our first, the harder it will be for most people to learn. Many people answer that Chinese is the hardest language to learn, possibly influenced by the thought of learning the Chinese writing system and the pronunciation of Chinese does appear to be very difficult for many foreign learners. However, for Japanese speakers, who already use Chinese characters in their own language, learning writing will be less difficult than for speakers of languages using the Roman alphabet.

Some people seem to learn languages readily, while others find it very difficult. Teachers and the circumstances in which the language is learned also play an important role, as well as each learner's motivation for learning. If people learn a language because they need to use it professionally, they often learn it faster than people studying a language that has no direct use in their day-to-day life.

Apparently, British diplomats and other embassy staff have found that the second hardest language is Japanese, which will probably come as no surprise to many, but the language that they have found to be the most problematic

is Hungarian, which has 35 cases (forms of nouns according to whether it is subject, object, genitive, etc). This does not mean that Hungarian is the hardest language to learn for everyone, but it causes British diplomatic personnel, who are generally used to learning languages, the most difficulty. However, Tabassaran, a Caucasian language has 48 cases, so it might cause more difficulty if British diplomats had to learn it.

No language is easy to learn well, though languages which are related to our first language are easier. Learning a completely different writing system is a huge challenge, but that does not necessarily make one language more difficult than another. In the end, it is impossible to say that there is one language that is the most difficult language in the world.

1) When is the difficulty of learning a language relevant and why?
2) Give two examples showing the difficulty of learning languages.
3) When can people learn a language faster?
4) Write a few lines on the experiences of British Diplomats in learning languages.
5) What is impossible to say regarding the learning of languages?

B) **Write a set of dialogues between two friends talking about their respective Villages.** (Mention the name and describe the villages. What kind of villages are they? Any great achievement by the villagers? Is there any problem in your villages that you wish to share? Why do they love their villages? Etc.) **10x1=10**

C) **Make sentences using any five words. 1x5=5**

1) touch,
2) aroma
3) violent
4) uncertain
5) drag
6) possess
7) dreadful

D) **Rewrite the following sentences as instructed. 1x5=5**

1) Who did this work? (to Passive Voice)

2) The wall is being built by the mason. (to Active Voice)

3) He will finish the work in a fortnight. (to Passive Voice).

4) She has washed the clothes. (to Passive Voice)

5) May the match be won by them. (to Active Voice)

E) **Answer Question number 1 & 7 (compulsory) and any two other questions. 5x4=20**

1) Horatio: Before my God, I might not this believe / Without the sensible and true avouch / Of mine own eyes.
   a) What is it that Horatio is ready to believe and why? (2)
   b) Name the other characters present in this scene. (2)
   c) Who is Horatio? (1)

2) Summarize the poem *Mad Girl's Love Song*.

3) What kind of a lover is the poet? What kind of love is portrayed /expressed in the poem *If You Forget Me*?

4) Briefly explain the following lines: "*Shall I compare thee to a summer's day? Thou art more lovely and more temperate. Rough winds do shake the darling buds of May, And summer's lease hath all too short a date." (Shall I compare thee…)*

5) Which character attracts you the most in the story *The Open Window and why?* Write your personal opinion about the character.

6) Narrate the story *After Twenty Years* in your own words.

7) Write down Swami Vivekananda's speech at the World's Parliament of Religions, Chicago (1893).

***

EN-615 English

Time: 2 hours Marks: 50

A) **Read the passage and answer the following questions** **2x5=10**

The concept of “Vasudhaiva Kutumbakam” has its roots in ancient Indian philosophy and texts, particularly in the Maha Upanishad and the Hitopadesha. These texts are part of India’s rich cultural and philosophical heritage, and they date back thousands of years.

Maha Upanishad: The phrase “Vasudhaiva Kutumbakam” is found in the Maha Upanishad, which is a collection of philosophical teachings and insights. This Upanishad is part of the Atharva Veda, one of the four Vedas in Hinduism. The Maha Upanishad emphasizes the oneness of all living beings and the interconnectedness of humanity.

Hitopadesh: “Vasudhaiva Kutumbakam” is also found in the Hitopadesha, which is a collection of ancient Indian fables and stories. This text uses stories and moral lessons to impart wisdom and ethical values. The phrase appears in the context of teaching compassion and the idea that one should treat others as part of their own family.

The concept of a global family and the interconnectedness of all people is a recurring theme in Indian philosophy and spirituality. It reflects the broader Indian philosophical tradition’s emphasis on compassion (karuna) and the belief that all living beings are interconnected (the principle of “Vasudhaiva Kutumbakam”).

Over time, this concept has gained recognition beyond India and has been embraced as a universal message of unity, tolerance, and global peace. It continues to be cited and referred to in contemporary discussions on international relations, intercultural understanding, and human rights, emphasizing the enduring relevance of its message.

Importance of Vasudhaiva Kutumbakam: In our rapidly changing and interconnected world, the wisdom of

Vasudhaiva Kutumbakam resonates more deeply than ever. Our globe has transformed into a global village, where the lines between nations, cultures, and people have blurred. It has become essential to embrace the philosophy of Vasudhaiva Kutumbakam and aspire to fashion a world where every individual is treated with fairness, dignity, and integrity.

The tenets of Vasudhaiva Kutumbakam chart a course toward a brighter future. Through the promotion of unity, cooperation, and mutual respect, we possess the tools to address conflicts and reduce disparities. This endeavor can mold a world characterized by greater peace, harmony, and inclusivity. Vasudhaiva Kutumbakam serves as a poignant reminder that each person plays a pivotal role in the construction of a more promising world.

1) What are the roots of Vasudhaiva Kutumbakam?
2) Describe the two major sources of the idea of Vasudhaiva Kutumbakam.
3) How does it reflect some of the aspects of Indian philosophical traditions?
4) Mention the various platforms where this concept is discussed.
5) What is the importance of Vasudhaiva Kutumbakam?

B) **Write an essay on the topic, My Hero.** (Mention the name and describe him. What kind of a person is he? Is he dead or alive? What does he do? What are his achievements? Why do you choose him as your hero? How did he inspire you?) **10x1=10**

C) **Follow the instructions.**

1) **Fill in the blanks with appropriate words: 1/2x6=3**

a) The _____________ is the part of a car that you press with your foot to change gear.
b) The _______________ is the part of a car that starts the engine.
c) The _______________ is an official document that allows you to drive a car.
d) The ____________________ is a part of a car that you press with your foot to make it go faster.
e) The _________________ is an official examination that

you have to pass to be able to drive.

f) The ______________ is the part of a car you press with your foot to make it go slower or stop.

D) **Fill in the blanks with appropriate phrasal verbs.** **1/2x4=2**

1) When I _______________, I'd like to be a doctor. (Grow)
2) The plane ___________ 30 minutes late. (Take)
3) He ______________ his father. (Look)
4) We have __________ of sugar, do you mind black coffee? (Run)

E) **Write a paragraph on the weather using the following words.** **1x5=5**

sunny, blowing, foggy, windy, sunshine, pleasant, humid, breeze, heavy rain, damp

F) **Answer Question No. 1 and any other three (3) questions.** 5**x4=20**

1) Write the first two paragraphs of the speech delivered by Jawaharlal Nehru on our first Independence Day, in the year 1947.
2) Summarise the story, *The Eyes Have It*.
3) How is Life described by Rishi Aurobindo?
4) According to Kahlil Gibran what can a teacher do? *(On Teaching)*
5) Briefly describe Kali's Character. How did Kali earn extra pay for a day? Who are Kali's friends? What do they do?
6) Write a brief note on Swamiji's letter written from Yokohama. (Mention His experiences)

***

CA-621 Computer Applications (Theory)

Time: 2 hours Marks- 50

A) **All questions are compulsory (S.A.Q)** **2x10=20**

1) What is the full form of EEPROM ?
2) Give one example of an output unit ?
3) What is the full form of A.L.U in a processor ?
4) Which part is known as the brain of computer system ?
5) ASCII code supports how many characters ?
6) what are the different types of cache memory ?
7) which processor is best between Intel core i3 (2-core) and Intel core i3 (4-core) processor?
8) Give an example of an parallel in serial out Register ?
9) which kind of encoding supports UTF-32 ?
10) Laser source is used in which kind of storage device ?

B) **All questions are compulsory (Fill in the blanks)** **5x2=10**

1) A hard disk is an example of ____________ memory.
2) ROM stands for Read-Only ____________.
3) C language is an example of _________ level language .
4) The Read/ Write operation of a SSD is __________ than a HDD.
5) Roman numbers are the example of ______________ number system

C) **Answer any 4 questions :-** **4x5 = 20**

1) Compare RAM and ROM ? (5)
2) Draw the block Diagram of a computer system ? (5)
3) What is Register ? Classsify computer language ? (3+2)

4) Convert The Decimal Number 178 to Octal and Hexadecimal ? (5)

5) $(125)_8 = (\ ?\ )_2 = (\ ?\ )_{16}$ (Fill in the blanks) ? (5)

***

CA-621 Computer Applications (Pr.)

Time: 2 hours Marks - 50

Instruction in the exam hall:

Create a folder inside **Music** directory with your name and save all the files there only, the files outside that folder will not be treated as final answer.

A) **Question 1:** **Marks :-(5+3+2)=10**

Create a presentation using the appropriate Software.

Create a presentation of five slides using the master slide feature where 1) Each slide will contain a fruit name with it's Image and description , 2) The RKM logo will be situated on bottom right corner of each slides .3) Each slide will contain the text "RKMVERI" at there footer position.

B) **Question 2:** **Marks 10**

Create a Length Converter with the protect sheet feature shown below :-

Meter	inch	cm	km
Test value			

C) **Question 3** **Marks 15**

Type a invitation letter to the 5 participants mentioned below with proper salutations using mailmerge feature.

The programme will be on 26th January @ Netaji Indoor Stadium from 4:00pm to 6:00 pm , organised by RKMVERI.

Name	Amal	Bimal	Sita	Gita	kamal
Last Name	Dutta	Ghosh	Ghosh	Roy	Das
Address	Kolkata	Delhi	Dhaka	Pune	Bihar

D) **Question 4 :** **Marks :- 2 + 10 + 3 = 15**

Create a Student information sheet conataing the following informations.

Roll no.	1	2	3	4	5	6
Name	Ram	Shyam	Sita	Gita	Mohan	kaveri
Marks	98	75	88	97	30	27
Status						

Use the If statement to put the status “Outstanding” for Marks >90. “ Good” for marks >70 and pass for marks >35 and “Fail” for others.

Apply condition so that the “Fail “ status is highlighted with Red colour and apply auto filter to this table alongwith the header row freezed.

***

RKMVERI/DSP/MAIS/22-27/D2023/CA-623 Th

CA-623 Computer Application

Time: 2 hours Marks - 50

A) **Multiple Choice Questions (MCQs): 1x5=5**

1) Choose an odd one
   a) Latex
   b) PdfLatex
   c) Xelatex
   d) Texstudio
2) What does the command *\begin{center}* do in LaTeX?
   a) It creates a new center-aligned section
   b) It sets the font size to center-aligned
   c) It creates a new paragraph
   d) It centers the text or content
3) What does the command \documentclass{article} do in LaTeX?
   a) It sets the document class as an article
   b) It creates a new section in the document
   c) It sets the font style of the document
   d) It creates a new document
4) What does the command *\texttt{ }* do in LaTeX?
   a) It creates a new typewriter-style section
   b) It sets the font size to typewriter style
   c) It creates a new paragraph
   d) It sets the text to typewriter style
5) What does the command \textsc{ } do in LaTeX?
   a) It sets the text to small caps
   b) It creates a new section in the document
   c) It sets the font style to small caps
   d) It creates a new paragraph

B) **Fill in the blanks: 1x5=5**

1) To add a footnote to the bottom of the page we use__________.
2) The \subsection{} command works under ________ command.
3) _________________is the extension for the project file in GIMP.

4) In GIMP_______________ layer has no background colour.
5) To underline the text we use _______________ command

C) **Answer the following questions.** **1x6=6**

1) What does the command \section{ } do in LaTeX?
2) What is the use of Phantom character in LaTeX?
3) What is the purpose of the double backslash (\\) in LaTeX?
4) How do you write % in LaTeX?
5) What is the full form of GIMP?
6) How do you skip to a new page in LaTeX?

D) **Answer any one of follwing questions.** **10x1=10**

1) Write the code in LaTeX for this output.

Your name in English	संस्कृतभाषायां भवतः नाम।
In this world, there is nothing so purifying as knowledge. One who has attained perfection in yoga, finds it within himself in due course of time.	न हि ज्ञानेन सदृशं पवित्रमिह विद्यते। तत्स्वयं योगसंसिद्धः कालेनात्मनि विन्दति॥

2) Describe basic font sizes in LaTeX with code examples.

E) **Answer any four of following questions.** **6x4=24**

1) How do you open an existing image in GIMP? Describe the steps to resize an image in GIMP. 1.5+1.5
2) Explain the concept of layers and their importance in image editing. 3
3) How do you make text bold or italic in LaTeX? What are LaTeX packages, and why might you use them? 2+4
4) How can you add text to an image in GIMP? What is the purpose of selections in GIMP? 3+3
5) What is the difference between saving and exporting in GIMP? How can you merge cells in a LaTeX table? 3+3
6) How do you create footnotes in a LaTeX document? Write difference between LaTeX and Texlive. 2+4

***

RKMVERI/DSP/MAIS/22-27/D2023/CA-623 Pr.

CA-623 Computer Application (Pr.)

Time : 2 hours Marks - 50

A) **Answer any three Questions** **10x3=30**

1) Create a simple LaTeX document with a title, author, and date. Include sections and subsections with content. Add a table of contents to the document. 5+3+2
2) Use different font styles (italic, bold) in your document. Create lists (itemize and enumerate) with at least three items each. 4+6
3) Include a figure (image) in the document. Create a table with at least three rows and three columns, including a caption and label. 3+7
4) Create this format 10

Your Name	Language	Greeting
	English	Ramakrishna Mission Vivekananda Educational and Research Institute
	Sanskrit	रामकृष्णमिशन्-विवेकानन्द-शैक्षणिक-शोधसंस्थानम्
	Bengali	রামকৃষ্ণ মিশন বিবেকানন্দ শিক্ষা ও গবেষণা সংস্থা

B) **Answer any One** **10x1=10**

1) Add a supernova behind of Thakur on the image "*Image1_Thakur.jpg*".
2) Separate the image on 3 different images (Thakur , Maa, Swamiji respectively) of "*Image2_Trio.jpg*".

C) **Viva voce** **10**

***

RKMVERI/DSP/MAIS/20-25/D2023/CA-625 Th

CA-625 Computer Application

Time : 2 hours Marks - 50

A) **Write the MM Structure for the following sentences** **2x5=10**

1) कृषकः क्षेत्रं कर्षति।
2) तपनः वाक्यं लिखति।
3) सिंहः मांसं खादति।
4) रामेण वेदः पठ्यते।
5) तेन रामः नम्यते।
6) मया ईश्वरः स्मर्यते।

B) **Write PT using WX Notation for the following Paradigms** **5x3=15**

1) bAlaka
2) maXu
3) lawA

C) **Write WFT using WX Notation for the following Paradigms** **5x3=15**

1) xeva
2) vAri
3) Pala

D) **Write an algorithm to create a WFT from PT 10x1=10**

***

RKMVERI/DSP/MAIS/21-26/D2023/ES-632

ES-631 Environmental Studies

Full Marks – 50 Time – 2 Hours

A) **Answer any ten of the following (in 1 or 2 lines)**

1x10=10

1) How many Ramser sites are there in West Bengal?
2) What is Red Data book?
3) How many Biodiversity hot-spots are there in India?
4) In which state is Jim Corbett National Park situated?
5) Which day is observed as 'The Earth Day'?
6) What are the numbers of wildlife sanctuaries in India?
7) What is In-situ conservation?
8) In which year Wildlife Protection Act was enacted?
9) What is the full form of IUCN?
10) What are non- renewable resources?
11) What do you mean by food?
12) What is the full form of FSSAI?

B) **Answer any five of the below (in a para) 3x5=15**

1) What is the difference between population and community?
2) What are pollution indicator species? Give example.
3) How many bio-geographic zones and bio-geographic provinces are in India?
4) What is consumptive use value and option value?
5) What is the difference between national park and wildlife sanctuary?
6) What do you mean by Biodiversity hotspot?
7) What are the sources of food?

C) **Answer any three of the given 5x3=15**

1) State the classifications of Biodiversity?
2) What are the reasons for world food problems?
3) What are the causes of deforestation?

4) What are the causes of over exploitation of Surface Water?

5) What are the benefits of dams?

D) **Answer any one of the following: 10x1=10**

1) What are the major importance of biodiversity?

2) What are the importance of Wild life Conservation?

***